

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Τοῦ Πρώτου Κεφαλαίου

Ποῖος ἦτο ὁ Σωκράτης; Τὸ ζήτημα αὐτὸ δὲν ἔπαυσε συζητούμενον, τὰ δὲ πορίσματα τῶν ἐμβριθεστέρων ἐκ τῶν συγγραφέων εὐρίσκονται εἰς μεγαλειτέραν παρά ποτε ἀντίθεσιν. Διὰ τοὺς μὲν ὁ Σωκράτης ἔξακολουθεῖ νὰ σημαίνει ἐκείνην τὴν κρίσιμον στιγμὴν τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας ἢ ὁποῖα μὴ τὴν ἔφερεν εἰς τὸ ὕψος τῆς δι' αὐτοὺς εἶνε ὁ πρόδρομος τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Ἀριστοτέλους, τῆς Στοᾶς, τοῦ Καντίου καὶ παντὸς ὅ,τι ἢ ἀνθρωπότης μετ' αὐτὸν χρεωστεῖ εἰς τὴν φιλοσοφίαν. Ἄλλοι τὸ θεωροῦσι σωτήριον ὅτι τοὺς ἀπήλλαξαν διὰ παντὸς ἀπὸ τὴν ἐπικίνδυνον καὶ ἐνοχλητικὴν εἰκόνα τοῦ Φιλοσόφου Σωκράτους: εἶνε πολὺ εὐχαριστημένοι ὅτι τίποτε ἀπὸ ὅσα μετὰ τὸν Πλάτωνα καλοῦνται φιλοσοφία, εἴτε εἰς τὴν λογικὴν εἴτε εἰς τὴν ἠθικὴν εἴτε εἰς τὴν ψυχολογίαν ἀνήκουσι ταῦτα, δὲν ἀπέμεινεν εἰς τὸν Σωκράτην ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς δὲν θὰ εἶνε ὑποχρεωμένοι νὰ βλέπωσιν ἐν αὐτῷ εἰ μὴ ἓνα βεβαίως σοβαρώτερον, ἐντιμώτερον «Σοφιστὴν» δηλαδὴ ἓνα ἀριστοτέχνην εἰς τὴν τέχνην τοῦ συζητεῖν καὶ ὑποκινητὴν τῆς νεολαίας, τὸν ὁποῖον, τὸ τραγικὸν τέλος τοῦ ἀνεβίβασε κατὰ τύχην εἰς ὕψος ἀνθρωπίνου ἠρωϊσμοῦ ἀπὸ τὸν ὁποῖον, μέχρις ἐκείνης τῆς στιγμῆς, κανεὶς δὲν εἶχεν ἀντιληφθῆ τι.

Μεταξὺ τῶν ἀντιλήψεων τούτων αἱ ὁποῖαι ἀντιτίθενται πρὸς ἀλλήλας ὅπως ἡ ἡμέρα πρὸς τὴν νύκτα, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἀποφανθῆ τις, εἰς σύντομον σημείωσιν, κατὰ τρόπον ἱκανοποιούντα τὴν ἱστορικὴν κριτικὴν.

Μία ἔρευνα ὅμως μὲ ἀντικείμενον τὸν Πλάτωνα, δὲν ἔχει τὸ κάτω κάτω ἀνάγκην, οὔτε τῆς εἶνε δυνατὸν, νὰ πράξῃ ἄλλο τι ἢ νὰ λάβῃ τὸ πρόσωπον τοῦ Σωκράτους ἀκριβῶς ὅπως τὸ περιέγραψεν ὁ Πλάτων. Ὁ Πλάτων ὅμως γνωρίζει ἓνα μόνον Σωκράτην, τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον ἐν τῷ ὁποίῳ, ὅπως καὶ ἐν τῷ ἰδίῳ ἑαυτῷ του, ἡ ἀναζήτησις τῆς ἀληθείας, καὶ μόνῃς τῆς ἀληθείας, ἀπετέλει τὸ κύριον καὶ θεμελιῶδες χαρακτηρι-στικὸν στοιχεῖον ὄχι μόνον τῆς φιλοσοφικῆς του δράσεως ἀλλὰ τῆς ὅλης του ζωῆς καὶ ὑπάρξεως, ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ τοῦ ὁποῖου, συνεπῶς, ὡς καὶ ἐν τῷ βίῳ του, καὶ μεταξὺ τῶν δύο τούτων, οὐδέποτε παρουσιάσθη καὶ ἡ ἐλαχίστη ἀντίφασις. Τοῦναντίον παρουσιάζει οὗτος ἐντελῶς τὴν δωρικὴν, ἄρα, ἀρχαίαν ἑλληνικὴν «ἀρμονίαν» μεταξὺ τοῦ βίου καὶ τῶν πράξεων ἀφ' ἑνὸς καὶ τοῦ Λόγου ἀφ' ἑτέρου, τὴν ὁποῖαν τόσο ἐπαινεῖ ἐν αὐτῷ ὁ

Λάχης (ιδ. Πλάτωνος «Λάχης» 188). Ἐναντίον τοιαύτης «θέας τῆς οὐσίας» ἀντιδρᾷ βεβαίως ἡ «ἐπιστημονική», τοῦτέστι κατακερματίζουσα καὶ ἐκ τῶν τεμαχίων πάλιν συρράπτουσα «Ἱστορία», ἡ ὁποία κατὰ τὰ τελευταῖα πενήτηντα ἔτη κυριαρχεῖ σχεδὸν ἀπολύτως. Μᾶς φαίνεται οὐχ ἥττον ὅτι τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο πλησιάζει πρὸς τὸ τέλος του. Δὲν ζῶμεν πλέον εἰς τὸν 19ον αἰῶνα· πρέπει ἄλλως νὰ ἀποβάλωμεν τὴν συνήθειαν νὰ ζῶμεν ὡς τέκνα ἐνὸς ἢ ὀλίγων αἰῶνων. Ὅλοι μας, καὶ ἐκεῖνοι ἀκόμη οἱ ὁποῖοι δὲν τὸ παραδέχονται ἢ ἴσως καὶ ἐντόνως θὰ διεμαρτύροντο, εἴμεθα πάρα πολὺ πλατωνιστὰι ὥστε εἰς τὰς κατὰ χρόνον «συντεταγμένας», τύσον τῆς Φυσικῆς ὅσον καὶ τῆς Ἱστορίας, νὰ θέλωμεν νὰ ἴδωμεν ἄλλο τι ἀπὸ ἀπλῶς συντεταγμένας· ἐνῶ ἡ «Οὐσία» βεβαίως δοῖται διὰ μέσου τοῦ «κιγκλιδώματος» τοῦ χρόνου (κατὰ τὰς πλατωνικὰς ἐκφράσεις), κατ' ἐαυτὴν ὅμως ἐν ζωντανῇ ἐλευθερίᾳ εἶνε ὁρατὴ μόνον πέραν τοῦ τοιαύτου κιγκλιδώματος. Ὁ ἄνθρωπος τῆς σήμερον ζητεῖ, ἀκριβῶς ὡς ὁ Σωκράτης καὶ ὁ Πλάτων, ἀλήθειαν, τοῦτέστιν οὐσιαστικὴν καὶ ὄχι ἐκ τοῦ χρόνου ἐξαρτωμένην: δὲν τοῦ εἶνε πλέον δυνατὸν νὰ ζῇ ἄλλως ἢ ἐντὸς αὐτῆς καὶ ἐξ αὐτῆς· διότι πικρὰ πείρα τὸν ἐδίδαξεν ὅτι τὸ νὰ ἀντλήῃ ἀπὸ ἄλλην πηγὴν ἢ ἀπὸ ἐκείνην τὴν πηγὴν τῆς ζωῆς δὲν εἶναι ζωὴ ἀλλὰ κατὰ τὸ ὁποῖον ὑποκρίνεται τὴν ζωὴν διὰ νὰ κατορθώσῃ ἀσφαλέστερον νὰ καταπνίξῃ κάθε σπύρον γνησίας ζωῆς.

Ἐξακολουθῶν διὰ τοὺς λόγους τούτους νὰ ὑποστηρίζω ὡς καὶ μέχρι τοῦδε τὴν πλατωνικὴν «θέαν Οὐσίας» τοῦ Σωκράτους, δὲν βλέπω τὴν ἀνάγκην νὰ μεταβάλω τίποτε τὸ οὐσιῶδες εἰς τὴν προτέραν μου εἰκόνα τοῦ Σωκράτους, τοῦναντίον μάλιστα θέλω νὰ τονίσω ἀκόμη περισσότερον τὰ πάντοτε ὑπ' ἐμοῦ ἐξαρθέντα, ὄχι βεβαίως μὴ—ὀρθολογιστικά, ὄχι ὅμως καὶ ἐν τῇ συνήθει ἐννοία «ὀρθολογιστικά», χαρακτηριστικὰ τούτου στοιχείου. Ὁ Σωκράτης, ὅπως βλέπομεν αὐτὸν μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Πλάτωνος, δὲν εἶνε «ὀρθολογιστής» ἐν τῇ σήμερον γενικῶς παραδεδεγμένην σημασίᾳ τῆς ἀποκλειστικῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ πεπερασμένου ὀρθοῦ λόγου· ἐξ ἴσου ὀλίγον ὅμως εἶνε καὶ μὴ ὀρθολογιστής ἐν σημασίᾳ ἡ ὁποία θὰ περιεῖχε καὶ τὸ ἐλάχιστον στοιχεῖον ἀποκρούσεως ἢ ἀποκλειστικῶς ἀρνητικῆς χρησιμοποίησεως τοῦ πεπερασμένου ὀρθοῦ λόγου. Ἀλλὰ παραμένει ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ἐντελῶς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ ὀρθοῦ λόγου ἐν τῇ διττῇ σημασίᾳ: ἀφ' ἐνὸς μὲν, ὄχι μόνον νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ πεπερασμένου ὀρθοῦ λόγου, ἐντὸς τῶν ὑπ' αὐτοῦ τούτου καθωρισμένων καὶ καθοριστέων ὀρίων ἀλλὰ καὶ νὰ ἀφήσῃ αὐτῷ πλήρη ἐλευθερίαν ἐνεργείας μέχρι ἀκριβῶς τῶν ὀρίων τούτων· ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ ἀποκρούσῃ πᾶσαν πέραν τῶν ὀρίων τούτων ἐκτεινομένην ἀξίωσιν τοῦ πεπερασμένου ὀρθοῦ λόγου, πᾶσαν ἀπαίτησιν ἀπολύτου, ἀπεριορίστου, ἀπείρου ἰσχύος αὐτοῦ· νὰ περιορίσῃ τὴν ἀνθρωπίνην γνῶσιν αὐστηρῶς ἐκτὸς τῶν ὀρίων τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἐν αὐτῷ ὅμως τῷ περιορι-

σμπῶ αὐτῆς, καὶ πέραν αὐτοῦ, νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ὑπερβάλλουσαν ἰσχὺν τοῦ ἀπολύτου «θείου» παραδιδόμενος αὐτῷ μετὰ πεποιθήσεως, καὶ νὰ κύψῃ, ἐν ὑπερηφάνῳ ταπεινοφροσύνῃ, ἐνώπιον αὐτοῦ, ἀλλὰ μόνον ἐνώπιον αὐτοῦ.

Κατὰ ταῦτα δὲν εἶνε δυνατόν οὔτε λόγος καὶ νὰ γίνεταί ὅτι ὁ Σωκράτης, ὅσον καὶ ὁ Πλάτων, ἠγοῦντο ἢ ἔθετον ὅπωςδήποτε ἐν ἀμφιβόλῳ τὰς ἀξιώσεις τοῦ ὀρθοῦ λόγου, τοῦ Λόγου. Ἄλλ' ἀκριβῶς ἐν τῇ τελείᾳ πραγματοποίησει τῆς λογικῆς, ἢ τοῦλάχιστον ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ νὰ φθάσωσιν ἐν τῇ λογικῇ μέχρι τοῦ ἐσχάτου εἰς τὸν ἀνθρώπον δυνατοῦ ὁρίου, ἐγγίζουσιν καὶ οἱ δύο τὰ ὅρια, ἀπὸ τὰ ὁποῖα εἶνε ὄρατὰ τὰ πέραν αὐτῶν καίμενα—τὸ Ἐπέκεινα τοῦ Πλάτωνος—καὶ κατανοοῦσι, καθ' ὄν τρόπον βεβαίως εἶνε τοῦτο νοητὸν εἰς τὸν πεπερασμένον λόγον, ὅτι τὸ καθ' ἑαυτό, εἶνε δι' αὐτοῦς ἀσύλληπτον, καίτοι ὑπάρχει. Καὶ οἱ δύο εἶνε γνήσιοι ὀρθολογισταὶ ἀκριβῶς ὡς κριτικὸὶ τοῦ πεπερασμένου Λόγου· καὶ οἱ δύο γνωρίζουσιν, ὅσον καλὰ καὶ ὁ Καντ, ὅτι μόνος ὁ Νοῦς εἶνε ἀρμόδιος νὰ ὀρίσῃ τὰ ὅριά του καὶ ὄχι καμμία ἄλλη λειτουργία, ὅτι ὁ πεπερασμένος λόγος δὲν εἶνε δυνατόν νὰ περιορίζεται εἰ μὴ ἀπὸ ἑνα μὴ-πεπερασμένου Λόγου ὁ ὁποῖος, μόνον εἰς ὅσους δὲν θέλουσι νὰ ἐξετάσωσι τὰ πράγματα πέραν τοῦ κύκλου τοῦ πεπερασμένου Λόγου, δύναται νὰ φανῇ παρά-λογος. Ἐκ τούτων ὅμως ἀποδεικνύεται ταῦτοχρόνως ὅτι μεταξὺ Σωκράτους τοῦ Φιλοσόφου καὶ Σωκράτους τοῦ τραγικοῦ ἀνθρώπου δὲν χαίνει κανὲν χάσμα, ἀλλ' ὅτι ὁ βίος καὶ ὁ θάνατός του ἀποτελοῦσι δικαιολογίαν τῆς φιλοσοφίας του ὅσον καὶ ἡ τελευταία αὕτη τοῦ βίου καὶ τοῦ θανάτου του. Ἐὰν δὲν θέλομεν νὰ παραδεχθῶμεν ταῦτα—ἀγνοοῦμεν ἐπιποίας μᾶλλον ἀξιοπίστου βάσεως θὰ ἦτο δυνατόν νὰ στηριχθῶμεν—διὰ τὸν Σωκράτην τῆς ἱστορίας, πάντως θὰ πρέπει νὰ τὰ παραδεχθῶμεν διὰ τὴν κατὰ Πλάτωνα «ἄποψιν τῶν πραγμάτων» τοῦ Σωκράτους. Ἱστορικὸν ὑπὸ τὴν γνησίαν ἔννοιαν τὴν λέξεως, εἶνε τελειωτικῶς μόνον ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἱστορίας ἀπεδείχθη πράγματι τελεσφόρον· πράγματι τελεσφόρος ὅμως εἶνε καὶ ἦτο πάντοτε ὁ Σωκράτης τοῦ Πλάτωνος καὶ οὐδεὶς ἄλλος.

Ἐὰν ἤδη, ὑπὸ τοιαύτας προϋποθέσεις, θελήσωμεν νὰ κατανοήσωμεν τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς τῆς σωκρατικῆς Φιλοσοφίας, ὡς ἐμφανίζεται αὕτη παρὰ Πλάτωνι, θὰ ἀναγνωρίσωμεν ἀμέσως ἐν τῇ θεμελιώδει ἀξιώματι «ἐν οἶδα ὅτι οὐδὲν οἶδα» τὴν συνεπτυγμένην ἔκφρασιν τῆς βασικῆς κριτικῆς ἀπόψεως τῆς ὕλης φιλοσοφίας τοῦ Σωκράτους. Ἐν αὐτῇ οὐδὲ ἔγνος ὑπάρχει σκεπτικιστικῆς διαλύσεως τῆς ζωτικῆς οἰσίας οὔτε κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Πλάτωνος οὔτε κατὰ τὴν ἀλήθειαν τοῦ πράγματος. Τοῦναντίον μάλιστα ὁ ἀνθρώπος παραιτούμενος, ἐν συνειδήσει καὶ ἐντελῶς, πάσης ἀπολύτου γνώσεως, δυνατῆς δῆθεν εἰς τὸν ἀνθρώπινον νοῦν καὶ διὰ τῆς διδασκαλίας ἀπὸ ἀνθρώπου εἰς ἀνθρώπον μεταβιβασίμου,

εὐρίσκει ὅτι, διὰ τὸν τελικὸν διακανονισμόν τοῦ βίου του, τόσον τοῦ ἰδιω-
τικοῦ ὅσον καὶ τοῦ κοινωνικοῦ, ἰδιαίτερος ἐν τῇ Πολιτείᾳ, πρέπει νὰ κατα-
φύγη εἰς τὴν καθοδήγησιν τοῦ *θ ε ί ο υ* ὡς τοῦ μόνου παντογνώστου· περὶ
τῆς ὑπάρξεως τούτου ὁ Σωκράτης, ὡς πρὸς τὸ ἄτομόν του, ἦτο πάντοτε
βέβαιος ὡς ἐκ τοῦ δαιμονίου του, καὶ εἰς αὐτὸ ἀνήγαγε τὴν ὑπάρχουσαν
κατάστασιν τῶν ἐθίμων καὶ τοῦ δικαίου, ὡς ἐπίσης καὶ πᾶν ὅ,τι ἀποτελεῖ
τὴν οὐσίαν τοῦ τοπικοῦ πολιτισμοῦ. Διὰ τοῦτο ἔχει δίκαιον ὁ Πλάτων
ἰσχυριζόμενος ὅτι, ἀκριβῶς ἐν τῇ πλήρει ἀναγνωρίσει καὶ τῷ σεβασμῷ τῶν
«*ἰδίων τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως*», ὁ Σωκράτης ἐπίστευεν εἰς τοὺς θεοὺς
καὶ ἦτο πιστὸς εἰς αὐτοὺς ὅσον καὶ ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι τὸν κατηγοροῦν ἐπὶ
ἀθεΐᾳ καὶ περισσύτερον μάλιστα αὐτῶν. Ἐὰν δὲν παραδεχόμεθα ὅτι οὕτω
ἔχουσι τὰ πράγματα κατὰ τὴν «*ἱστορικὴν*» ἀλήθειαν, πάλιν θὰ πρέπει νὰ
πιστεύσωμεν τὸν Πλάτωνα ὅτι οὗτος τὰ ἐπίστευε καὶ ἔβλεπεν ἐν αὐτοῖς τὴν
ἀπολογία τοῦ Σωκράτους ὄχι μόνον ἐναντίου τῶν τότε, ἐκ τῶν περιστά-
σεων ἐξαρτωμένων κατηγοριῶν, ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τῶν
κατόπιν γενεῶν. Ἡ *docta ignorantia* τοῦ Σωκράτους δὲν ἀρνεῖται τίποτε
τὸ ὅποιον νὰ μὴ εἶνε ἤδη ἐν ἑαυτῷ ἀρνητικόν· τοῦτ. τὴν ἀξίωσιν ἀπο-
λύτου ἰσχύος τοῦ συνήθους, πεπερασμένου ὀρθοῦ λόγου· ἐνῶ, τοῦναντίον,
πᾶν τὸ θετικὸν τοῦ Λόγου, ὄχι μόνον ἀναγνωρίζεται ἀλλὰ καὶ τὸ πρῶτον
πλήρως δικαιολογεῖται καὶ ἀφθόνως ἀναπτύσσεται ὑπ' αὐτῆς. Ἡ «*γνώσις*
τῆς ἀγνοίας» εἶνε καὶ αὕτη πρὸ παντὸς δικαία γ ν ῶ σ ι ς ἀφορῶσα πρῶ-
τίστως τὴν ἔννοιαν καὶ τὰς γενικὰς συνθήκας τῆς ἐ ν γ έ ν ε ι γνώσεως,
ἢ ἐν τῇ φρασεολογίᾳ τοῦ Kant, τὸ «*δυνατὸν*» αὐτῆς. Ἐντελῶς δευτερεῦον
εἶνε ἐνταῦθα τὸ ζήτημα μέχρι ποίου σημείου ἀνέπτυξε ταῦτα ὁ Σωκράτης
ἰέσας οὕτω τὰς βάσεις τῆς πλατωνο-ἀριστοτελικῆς, τοῦτέστιν τῆς μέχρι
σήμερον κρατούσης «*Λογικῆς*»· εἶνε ἀρκετὸν ὅτι ἀπὸ τῆς μεθόδου τῶν
ἐρωτήσεων τοῦ Σωκράτους, ἀνεκαλύφθη, κυρίως ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος, ἡ
νέα ἐπιστήμη τῆς Λογικῆς. Τὸ δεύτερον σημεῖον εἶνε ὅτι ἡ κατ' οὐσίαν πρὸ
πολλοῦ ἀποδεδειγμένη κυριαρχία τοῦ Λόγου ἐν ὀλοκλήρῳ τῷ πεπερασμένῳ
κόσμῳ, ἐν τῷ κύκλῳ τῶν ἐμπειροτεχνικῶς ἀποδειξίμων γνώσεων, ἐν τῷ κύκλῳ
δηλαδὴ τοῦ ἐ ξ α ρ τ ω μ έ ν ο υ καὶ μόνον ὡς ἐκ τῆς ἐξαρτήσεώς του
ταύτης ἀποτελοῦντος τὸν ἀπαραίτητον ὄρον (ἢ «*πεῖρα*» κατὰ Kant), ὄχι
μόνον παραμένει ἀναμφισβήτητος, ἀλλὰ καὶ μετ' ἐμφάσεως ἐπιβεβαιοῦται
ὡς προϋπόθεσις ἤδη τοῦ ὅλου συστήματος τῶν ἐρωτήσεων. Διότι διὰ τὸν
Σωκράτην ἡ ἀφρηρία ὅλων τῶν κριτικῶν αὐτοῦ συλλογισμῶν εἶνε ὅτι
εἰς ὀλόκληρον τὸ πεδῖον τῆς δυνατῆς πείρας, ἀπὸ τῆς ταπεινοτέρας
τέχνης μέχρι τῆς ἐμβριθεστέρως ἐπιστήμης, καὶ ἐν γένει εἰς πᾶσαν ὑποβα-
ηθητικὴν τῆς ζωῆς ἐνέργειαν καὶ δρασίαν, ἡ ἰσχύς τοῦ ὀρθοῦ λόγου ἀποτε-
λεῖ ἀναμφισβήτητον καὶ μὴ ἀμφισβητήσιμον, λογικῶς ἐπαληθεύσασαν
καίτοι περιορισμένην, γνώσιν, προϋπόθεσιν πάσης πραγματικῆς ἐνεργείας,
τὴν ἀσφαλῆ βάσιν τῆς Ἀρετῆς, ὄχι μόνον τοῦ ἀνθρώπου ἀλλὰ καὶ πάσης.

δικαίας πράξεως. Ἐνταῦθα ὁ ὀρθὸς λόγος δύναται νὰ προστάττει ἀπε-
ριορίστως, διότι παραμένει διαρκῶς ἐπὶ τοῦ ἀρμόζοντος αὐτῷ πεδίου, ἐν τῇ
βασάνῳ τῆς ἐπαληθευσάσης καὶ ἐκ νέου ἐπαληθευούσης δράσεως. Βεβαίως
ἐν τῷ πεδίῳ τούτῳ εἶνε ὑπὸ ὅρους μόνον ἀπεριόριστος, ἀλλ' ἀφοῦ πρό-
κειται ἀπλῶς περὶ περιορισμένων, εἶνε εἰς θέσιν νὰ ἀνταποκριθῇ πλήρως
εἰς ὅ,τι ζητεῖται παρ' αὐτοῦ. Ἐὰν ὁ Σωκράτης ἤδη ἢ πρῶτος ὁ Πλάτων
ἐπροχώρησε μέχρι τοῦ σημείου νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ὁμοίως ὑπὸ ὅρους
ἀπόλυτον ἔννοιαν τῶν ρι α θ η μ α τ ι κ ῶ ν, εἶνε ζήτημα μὴ λυθὲν εἰσέτι.
Ἐγὼ δὲν θὰ ἐδυσκαλευόμην νὰ παραδεχθῶ τὸ πρῶτον διότι διὰ τῆς μα-
θηματικῆς ἐπιστήμης τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος, τοῦτέστι τοῦ Πυθαγόρα, εἶχεν
ἤδη προσετοιμασθῆ τὸ ἔδαφος διὰ τὴν ἀποψιν ταύτην, ὅπως τὸ εἶδος
(Ἰδέα) καὶ τὸ σύστημα τῶν ὑποθέσεων ἦτο ἤδη πρὸ πολλοῦ γενικῶς ἐν
χρήσει ἐν τῇ ἐπιστήμῃ τῆς ἀνατολικῆς Ἑλλάδος, ἰδίως ἐν τῇ ἰατρικῇ, πρὶν
ἢ τῆ λογικῇ τοῦ Πλάτωνος ὑποβάλλῃ ταύτην, ὡς τοιαύτην, εἰς ἰδιαιτέραν
ἐρευνάν.⁽¹⁾ Οὐδεμία ὁμως ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι κύριος σκοπὸς τῆς
ἐρένης διὰ τὸν Σωκράτην ἦτο μᾶλλον ἢ ἀναζητήσεις τοῦ Ἄγαθοῦ, Ὁραίου
Δικαίου τῶν π ρ ἰ ἄ ξ ε ω ν. Ἐκεῖ ὅμως ἀποδεικνύεται καλλίτερον ἀπὸ παν-
τοῦ ἄλλοῦ ἡ ὠριμος θετικότης τῆς σοκρατικῆς κριτικῆς τῆς ἐπιστήμης
ἐν τῷ αὐστηρῷ χωρισμῷ τοῦ ζητήματος τοῦ τελευταίου τελεσιουργοῦ ἀπο-
λύτου σ κ ο π ο ῦ ἀπὸ πάσης σκέψεως εἴτε ἀναγομένης εἰς τὸ ὑλιστικὸν
πεδίου τῆς ἐπιζητήσεως ἡδονῆς τινος ἢ ἀποφυγῆς πόνου, εἴτε παραμε-
νούσης εἰς τὸ νοητὸν μόνον τῆς αἰτιότητος τῶν μέσων. Ἐὰν ἡ τελευ-
ταία αὕτη πρόκειται, καὶ πρέπει, νὰ μείνῃ ἐμπειρικῇ, πρέπει ἀπαραιτήτως
αὕτη αὕτη ἢ (πρακτικῇ) ἐμπειρία νὰ διαπνέεται μέχρι τέλους καὶ νὰ δι-
ευθύνεται ὑπὸ ἐκείνου τοῦ ἀπολύτου βεβαίως, ἀλλ' ὑπὸ ὅρους ἀπολύτου
ὀρθοῦ λόγου, δι' οὗ καὶ μόνου εἶνε δυνατὴ ἡ ἐμπειρία ἐκείνη. Ἐξ ἄλλου
ὁμως ἀποκαλύπτεται τώρα, ἐν τῇ τελείως ἐπεξεργασμένῃ κριτικῇ ἐπὶ πά-
σης ἐν τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ «λογικῆς» θεμελιώσεως τοῦ τελευταίου τελεσιουρ-
γοῦ σκοποῦ τοῦ καθαρῶς ἠθικοῦ, ἡ ὠριμωτάτη θεικότης τῆς σοκρατι-
κῆς ἀγνοίας, τοῦτέστιν ἡ ἀπαίτησις τῆς ἀπολύτως τελευταίας
αἰτίας, τῆς ἐπὶ τῆς λογικῆς βασιζομένης καθαρῶς ὑποχρεώσεως.
Διὰ τούτου ἀξιοῦται ἀπαραιτήτως, χωρὶς ἴσως νὰ ἐπιτυγχάνεται πλήρως,
τίποτε ὀλιγώτερον ἢ ὁ ὑπερβατικὸς χαρακτήρ τοῦ Ἄγαθοῦ, ὁ ὁποῖος
παρὰ Πλάτωνι τοῦλάχιστον, ἀπὸ βαθμίδος εἰς βαθμίδα διαρκῶς καὶ ἐν
βαθμιαίᾳ ἐξελιξεί εὐκρινέστερον διαμορφοῦται, διὰ νὰ ἐμφανισθῇ τέλος
ἐντελῶς ἀπροκαλύπτως ἐν τῷ «Ἐπέκεινα», ἐν τῇ «Ἰδέα τοῦ Ἄγαθοῦ».
Οὔτω ὁμως ἐγγίζομεν εἰς τὸ ὄριον ὅπου, ἀνευ κλονισμῶν καὶ ἀντιθέσεων,

(1) Πρόλ. Α. Ε. TAYLOR' *Varia Socratica* T. (Oxford I. Parker & Co 1911)
περὶ τῶν ὁποίων πληροφορίας ἐν: *Deutsche Literaturzeitung* XXXII No 27,
σελ. 1673 ἐπ.

ἐγγίζουσιν ἄλληλα ὄχι τὸ πεδῖον τοῦ Λόγου εἰς πεδῖον τοῦ Ἄλόγου, ἀλλὰ τὸ πεδῖον τοῦ ὑπὸ ὄρους λογικοῦ εἰς τοιοῦτον τοῦ ἀπολύτως λογι-
κοῦ (ἀπλῶς ὑπερ-ἐμπειρικοῦ). Οὕτω ἐτελείωσεν ὁ ὄλος ὄχι τοῦ ὀρθοῦ-
λόγου ἐν γένει, ἀλλ' ὁ τοῦ πεπερασμένου ὀρθοῦ λόγου. Κανὲν-
μέρος ἐκ τοῦ θετικοῦ αὐτοῦ ἔργου δὲν τίθεται οὕτω πάλιν ὑπὸ συζήτησιν·
ἀλλ' ἀπλῶς ἀποκρούεται ἢ ψευδῆς ἀξίωσις περὶ ἀπολύτου χαρακτη-
ρος τοῦ τοιούτου ἔργου. Τοιουτοτρόπως ὅμως καὶ ὁ ὑποδεέστερος κόσμος
τοῦ πεπερασμένως ἐπιδεκτικοῦ γνώσεως, πληροῦται διὰ ζωῆς καὶ τῆς δυ-
νάμεως τοῦ ἀπείρου τοῦ ὑπερ-δεκτικοῦ γνώσεως. Ἐκαστον ἀνθρώπινον
ἐπάγγελμα θὰ δύναται, ὅπως καὶ τὸ ὑψηλὸν ἐπάγγελμα τοῦ φιλοσόφου
Σωκράτους τοῦ ἀδυσωπήτως παρακινουῦντος καὶ παροτρύνοντος εἰς τὸ
Ἄληθές καὶ τὸ Ἀγαθόν, νὰ ἀπολαύῃ τῆς «θείας» καθοδηγήσεως καὶ νὰ
αἰσθάνεται ἑαυτὸ αἰρόμενον ὑπεράνω τοῦ ταπεινοῦ ἐπιπέδου ἀνθρωπίνως-
γῆϊνης αἰτιότητος τῶν μέσων, εἰς τὰ ἐλεύθερα ὕψη τῆς ἀπολύτου
κυριαρχίας τοῦ Νοῦ καὶ τοῦ ἐπὶ τῆς λογικῆς βασιζομένου καθαροῦ καθή-
κοντος. Ἀπὸ τόσον βαθεῖαν πηγὴν ἐκπηγάζει ἢ ἀδιάσειστος μέχρι καὶ τοῦ
θανάτου ἐπαληθεύσασα πίστις τοῦ Σωκράτους εἰς τὴν θείαν ἐντολὴν δυνά-
μει τῆς ὁποίας ἐξήσκει τὸ βαρὺ καὶ ἐπικίνδυνον ἀξίωμα τοῦ ἔλεγκτοῦ τῶν
ἀνθρώπων καὶ τοῦ ἀφυπνιστοῦ· ἢ ἐξάσκησις τούτου εἶνε δι' αὐτὸν θεία·
λατρεία, λατρεία ἀπευθυνομένη εἰς τὸν θεὸν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, εἰς
τὸν ὅποιον χρεωστῆί πίστιν οὐχὶ ὀλιγωτέραν ἀπὸ τὴν ὀφειλομένην εἰς τὰς
προσταγὰς τῶν ἡγεμόνων καὶ δικαστῶν τοῦ κόσμου τούτου καὶ μάλιστα,
ἐν περιπτώσει συγκρούσεως, ἀναντιρρήτως πολὺ περισσοτέραν. Τὸ τοιοῦ-
τον δὲν σημαίνει ὅτι ἤρνεϊτο νὰ λατρεύῃ καὶ τούτους· ἀφοῦ καὶ οὗτοι
ὀφείλονται εἰς τὴν θέλησιν τοῦ θεοῦ, ἀλλ' εἶνε ἢ ἀσθενεστέρα ἀπεικόνι-
σις τοῦ μόνου ἀπολύτου νόμου καὶ δικαστηρίου τοῦ αἰωνίου Ἀγαθοῦ καὶ
Δικαίου. Διὰ τοῦτο καὶ αἱ τελευταῖαι λέξεις τοῦ Σωκράτους, ὅταν ἀπο-
κρούει τὴν ἀπὸ καλῆς προθέσεως γενομένην αὐτῷ πρότασιν τοῦ Κρίτων-
νος νὰ σωθῇ δραπετεύων ἐκ τῆς φυλακῆς, εἶνε: «Ἄφες λοιπόν, ἀγα-
πητὲ Κρίτων, καὶ ἄς πράξωμεν οὕτω διότι ἐκεῖ μᾶς ὁδηγεῖ ὁ
Θεός».

Πάντα τὰ καθ' ἕκαστον ζητήματα, τὰ ἀφορῶντα τὴν ἔννοιαν τῆς σω-
κρατικῆς φιλοσοφίας, καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ πλατωνισμοῦ χωρίζοντα αὐτὴν ὀρια·
καὶ εἰς τὰ ὅποια δὲν ἐδόθη διὰ τῶν ἀνωτέρω ἀπάντησις, εἶνε ἀνάγκη νὰ·
ὑποχωρήσωσιν ἐνώπιον τῆς θεμελιώδους βεβαιώσεως τῆς κυρίας αὐτῆς γε-
νικῆς κατευθύνσεως Ἡ ἐξέτασις αὐτῶν θὰ ἀπῆται ἐντελῶς νέαν ἔρευναν,
ἢ ὅποια, καθὼ ἀπαραίτητος προϋπόθεσις νέας πραγματείας περὶ Πλάτων-
νος, θὰ ἀπετέλει τὸ ἀντικείμενον μελλούσης ἐπεξεργασίας.

2) **Τὸ ἀγαθὸν καὶ ἡ ἡδονὴ ἐν τῷ Πρωταγόρα.** (Σελ. 17—18). Ἡ ἔν-
νοια καὶ ὁ σκοπὸς τῆς κυρίας ἐπιχειρηματολογίας τοῦ Σωκράτους ἐναντιον-
τοῦ Πρωταγόρα (Πρωτ. 351 ἐπ.) ἐξακολουθοῦσι νὰ εἶνε ἀντικείμενον φι-

λονεικίας. Ἡ ὅλη στάσις τοῦ Πλάτωνος ἀπέναντι τῶν ἐννοιῶν τοῦ ἀγα-
θοῦ καὶ τῆς ἡδονῆς ἔχει ἀνάγκη νέας ἐρεῦνης. Φρονῶ ὅτι ἡ τοιαύτη ἐρευνα-
θὰ ἀποδείξει ὅτι ἡ στάσις του αὕτη δὲν ἦτο τόσο ἀμφίβολος καὶ εὐ-
μετάβλητος ὅσον φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως· μᾶλλον τοῦναντίον· ὅτι
ἀπὸ τῶν πρώτων συγγραμμάτων μέχρι τῶν τελευταίων παρέμεινε, κατ'
οὐσίαν, ἡ αὕτη, καὶ μόνον ἐξηλίχθη εἰς μεγαλειτέραν βεβαιότητα καὶ ὀρι-
στικότητα. Διὰ τὰ πεισθῶμεν περὶ τούτου δὲν ἔχομεν παρὰ τὰ προσ-
έξωμεν ὅτι οἱ ὄροι *ἡδὺ* καὶ *ἡδονή* δὲν ἔχουσι πάντοτε τὴν αὐτὴν
σημασίαν, ἀλλ' ὅπως καὶ ὁ ὄρος *δόξα* διατρέχουσιν ὀλόκληρον κλί-
μακα σημασιῶν. Ἡ *ἡδονή* (καὶ ἀντιστοιχῶς ἡ *λύπη*) σημαίνει κατὰ
πρῶτον τὸ ἄμεσον, ἀπόλυτον, στιγμιαῖον, ὑποκειμενικὸν αἴσθημα χα-
ρᾶς (καὶ λύπης)· κατόπιν πᾶσαν (ἔσιω καὶ ἐμμέσως προσγιγνομένην) εὐχα-
ρίστησιν· καὶ ἐν τέλει κᾶτι ἐν εἴδει «μακαριότητος», μίαν ἀγνήν, ἐντελῶς
θετικῆς φύσεως, πᾶν ἀρνητικὸν στοιχεῖον ἀποκλείουσαν, συνεπῶς καθαρῶς
«οὐραν», «ἀληθῆ», «γνησίαν» (Πολιτ. 587 Β), ἀπολύτως βεβαίαν ἑαυτῆς,
κατὰ π α υ σ ι ν πάσης ἐπιθυμίας, μὴ ἐπιθυμοῦσαν πλέον τίποτε καὶ
οὐδενὸς ἔχουσαν ἀνάγκη. Ἡ «ἡδονή» τοῦ πρώτου εἴδους εἶνε ἐντελῶς
ὕλική, καθ' ἑαυτὴν ἐντελῶς ἀκαθόριστος, κυμαινομένη, ἐντεῦθεν πάσης
ἀπαραλλάκτου καταφάσεως καὶ ἀρνήσεως, ἀληθείας καὶ ψεύδους, ἡσυχίας
καὶ κινήσεως· ἀκριβῶς ὅπως ἡ Αἴσθησις κατὰ τὴν ἐμβριθῆ ἐρευναν τοῦ
«Θεαιτήτου» τὴν ὁποῖαν ἐν γένει περικλείει ἐντελῶς ἐν ἑαυτῇ. Ἡ «ἡδονή»
τοῦ δευτέρου εἴδους ἔχει, ὅπως καὶ ἡ «Δόξα», τὴν ἕδραν τῆς ἐν τῷ μέσῳ
πεδίῳ τοῦ σχετικοῦ ἢ σχετικῶς μόνον ἀπολύτου, καὶ συνεπῶς τῆς ἀπεί-
ρου, βαθμιαίας προόδου ἀπὸ καθορισμοῦ τινος πρὸς σχετικῶς καθαρώτε-
ρον οὐδέποτε ὅμως ἀπολύτως καθαρὸν καθορισμόν, καὶ ἄρα τοῦ πεδίου
τοῦ ἐπιδεκτικοῦ μέτρου καὶ τῆς ἀπ' αὐτοῦ ἐξαρτωμένης νομίμου τάξεως
καὶ λογικῆς (Πολιτ. 587 Α *λόγου—νόμου—τάξεως*, πρβλ. Γοργ. Φιληβ.
κτλ.), ἄρα τοῦ διαρκῶς διαμορφουμένου καὶ οὐδέποτε τοῦ καθαρῶς δια-
μορφωθέντος. Ἡ ἡδονή τοῦ τρίτου εἴδους εὐρίσκεται, ἐξ ἐναντίας, ἐν
ἀκριβεστάτῃ σχέσει καὶ ἀναλογίᾳ πρὸς τὴν ἀγνότητα, τὴν οὐσίαν, πρὸς
τὴν ἀπόλυτον καταφατικὴν ἐννοιαν τῆς Ἰδέας· εἶνε ἐντελῶς ἡ βαθμιαία
τῆς ἀπολύτου ἀγνότητος τῆς Ἠδονῆς ἢ ὅποια ἀποβάλλει ἐντελῶς τὴν ἐν-
νοιαν τοῦ καθαρῶς ὕλικου ἢ τοῦ ἀναμῖξ ἐξ ὕλης καὶ μορφῆς ἀποτελου-
μένου, καὶ συνεπῶς ἀπλῶς φαινομένου, καὶ περιλαμβάνει μόνον καθαρὰν
Διαμόρφωσιν (οὕτω ἰδιαιτ. Πολιτ. 582 ἐπ). Ἡ τελευταία αὕτη συμπίπτει μὲ
τὴν *εὐδαιμονίαν*, ἢ ὁποῖα, παρὰ Πλάτωνι, ἐντελῶς ἐκ προθέσεως (ιδ.
Τιμ. 90C) πρόκειται νὰ μᾶς ἐνθυμίξῃ τὸ Δαιμόνιον, ἄρα θεῖον, ἐν τῷ
ἀνθρώπῳ, ἀλλὰ, παρὰ ταῦτα, τόσο ὀλίγον ἐξέρχεται τοῦ κύκλου τῆς ἐν-
νοίας τῆς *ἡδονῆς*, ὅστε εἰς τὴν «Πολιτείαν» (587) γίνεται ὁ ὑπολογισμὸς
ποσάκις αὕτη εἶνε περισσότερον «ἡδονή» ἀπὸ τὴν συνήθη ὕλικὴν τοιαύ-
την· ἢ τελευταία αὕτη, ἐξ ἐναντίας, ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ἐπίπεδον τῶν ζῴων.

(Πολιτ. 586A, πρβλ Φιληβ 67B), ἐνῶ ἡ ἡδονὴ τοῦ δευτέρου εἶδους ἔχει κυρίως τὴν ἔδραν τῆς ἐν τῷ κύκλῳ τῆς κοινῆς ἀνθρωπίνης φύσεως (ὑπεράνω τῶν ζώων, κάτωθεν τοῦ θείου).

Ἐὰν ἔχομεν διαρκῶς ὑπ' ὄψιν μας τὴν τριπλῆν ταύτην ἔννοιαν τῆς ἡδονῆς, καὶ προσπαθοῦμεν ἐκ τῆς ἐκάστοτε ἀλληλουχίας νὰ ἐννοήσωμεν περὶ ποίας ἡδονῆς γίνεται λόγος, δὲν θὰ ἀνακαλύψωμεν οὐσιώδεις ἀντιράσεις· διότι ἀπλῶς ἔρχεται ἐκάστοτε εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν ἢ μία ἢ ἡ ἄλλη ἀποψις τοῦ δια τῆς τριπλῆς ταύτης ἐννοίας τῆς ἡδονῆς περιπλεκομένου προβλήματος.

Θὰ ὑποδείξωμεν ἤδη ἐν συντομίᾳ ὅτι αἱ βαθμίδας τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς γνώσεως βαίνουνσιν ἐκ παραλλήλου. Ἡ ἡδονὴ τῆς στιγμῆς, ὡς ἐκ τοῦ ἀμέσου αὐτῆς χαρακτῆρος, εὐρίσκεται κυρίως, ὄχι μόνον ὅπως ἡ αἴσθησις κατὰ τὸν «Θεαίτητον», ἀλλὰ καὶ ὁ αὐτὴ ἢ ἰδία στοιχεῖον τῆς Αἰσθητικῆς, ἐντελῶς ἐντεῦθεν τοῦ ἀληθοῦς καὶ ψευδοῦς, εἶνε ὅμως ἀκριβῶς ὡς τοιαύτη, ὁ ἀπαραίτητος ἐρεθιστῆς καὶ ἡ ἑλικτὴ τελεσιουργὸς αἰτία πάσης σπουδῆς καὶ προσπαθείας. Ὅπως ἐξ ἄλλου ἡ Δόξα ὑπόκειται διαρκῶς εἰς τὸ ἐρωτήμα ἐὰν εἶνε ἀληθῆς ἢ ψευδής, καὶ πρέπει οἷονεὶ νὰ γράφεται πάντοτε προτασσομένου τοῦ διπλοῦ σημείου ±, ἀλλὰ καὶ ἀκριβῶς ὡς ἐκ τούτου δὲν προχωρεῖ πέραν τοῦ συμπλέγματος τοῦ Ναι καὶ τοῦ Ὁχι, δηλαδὴ τῆς σχετικότητος τῆς ἐρωτίας, τῆς κινήσεως, καὶ δὲν δίδει ἰκανοποίησιν εἰς τὸν ἀναζητοῦντα τὴν ἀλήθειαν, οὕτω καὶ ἡ ἡδονὴ τοῦ δευτέρου, εἶδους ἢ ὅποια, διὰ τὸν λόγον, τοῦτον ὑπόκειται εἰς τὰ αὐτὰ κανονιστικὰ μέσα εἰς ἃ καὶ ἡ Δόξα (Πολιτ. 602 ἐπ.): μέτροσιν, τοῦτ. ἀρίθμησιν, στάθμισιν. (Τὸ ὅτι εἰς τὸ IX βιβλίον τῆς Πολιτείας τὸ δεύτερον εἶδος τῆς ἡδονῆς εἶνε τὸ θυμοειδὲς ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ ὅτι ὁ θυμὸς σημαίνει τὴν ἐνεργητικὴν ἀποψιν τῆς ζωτικῆς δυνάμεως ὅπως ἡ ἐπιθυμία σημαίνει τὴν παθητικὴν· ὅπως καὶ ἡ Δόξα ἔχει καὶ οὗτος θετικὴν κατεύθυνσιν· ὡς ἐκ τούτου εὐρίσκεται εἰς διαρκῆ ἀγῶνα πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν ἢ ὅποια, ὡς ἐκ τῆς ἀδρανείας τῆς, παρασύρει αὐτὸν πρὸς τὰ κάτω. Διὰ τοῦτο ὅμως εὐρίσκεται ἡ τελευταία αὕτη, παρὰ Πλάτωνι, ἐν οὐσιαστικῇ σχέσει πρὸ τὴν ἀληθῆ δόξαν). Ἐντελῶς ὑπεράνω τοῦ πεδίου τῆς κινήσεως κεῖται ἡ κεντρικωτάτη, ἐν τῷ τελευταίῳ κέντρῳ ἡ συχάζουσα γνώσις τῆς Ἰδέας, εἰς τὴν ὅποιαν ἀντιστοιχεῖ μία ἐξ ἴσου κεντρικωτάτη, ἀκνητοῦσα ἰκανοποίησις (εὐχαρίστησις), κατάπαυσις, ἐν τῇ ὅποιᾳ πᾶσα ἐπιθυμία ἔχει σιγήσει—ἡ Εὐδαιμονία ὡς ἀνωτάτη βαθμὶς, κατ' οὐσίαν ἤδη ὑπερβατικόν, καὶ κατ' ἑαυτὸ ἀφηρημένον ὄριον τῆς ἡδονῆς—(οὕτω Πολιτ. 583 ἐπ. ἡσυχία ἐν ἀντιθέσει πρὸς κίνησις. Πρβλ. Πρωτ. 356 DE).

Ἐὰν μετὰ τὸν προσανατολισμὸν τοῦτον ἐξετάσωμεν τὴν ἐπιχειρηματολογίαν τοῦ Πρωταγόρα θὰ ἀναγνωρίσωμεν ἀμέσως ὅτι τὰ πρῶτα βήματα τῆς ἐξελίξεως ταύτης εὐρίσκονται ἤδη εὐκρινέστατα ἐν αὐτῷ. Ὁ σκοπὸς

τῆς ἀποφασιστικῆς ἐπιχειρηματολογίας (ἀπὸ 361 Β καὶ ἔπειτα) εἶνε προφανῶς νὰ ἐξαναγκάσῃ τὸν Πρωταγόραν νὰ ἀναγνώρισῃ ἓνα τελευταῖον, ἀπόλυτον ῥυθμιστὴν τῆς γνώσεως πράγμα εἰς τὸ ὁποῖον ἀνθίσταται ἀπολύτως ἡ θεωρία τοῦ τῆς σχετικότητος. Πολὺ φυσικά, διότι ἡ προϋπόθεσις τοιαύτης ἀπολύτου βάσεως τῆς Ἐνότητος ἀποτελεῖ τὴν οὐσιώδη ἔννοιαν τοῦ σωκρατικοῦ ἰσχυρισμοῦ τῆς ἀγνοίας καὶ τοῦ μὴ διδακτοῦ τῆς ἀρετῆς, ἐνῶ ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ Πρωταγόρα ὅτι εἶνε αὕτη διδακτὴ εἶνε συνέπεια τῆς παραμονῆς ἐν τῇ σφαίρᾳ τῆς σχετικότητος. Διότι δι' αὐτὸν σημαίνει τὴν μετάδοσιν ἀπὸ τοῦ ἐνὸς εἰς τὸν ἄλλον ἔξωθεν, διὰ τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιδράσεως τοῦ ἐκάστοτε διδάσκοντος ἐπὶ τοῦ ἐν τῇ εἰδικῇ περιπτώσει διδασκομένου. Τὸ τοιοῦτον βεβαίως εἶνε σχετικῶς ὀρθόν. Ἡ συμφωνία ἄρα τοῦ Σωκράτους εἰς τὸν λόγον τοῦ Πρωταγόρα (328 D E) ὅσην εἰρωνίαν καὶ ἂν περιέχει, δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ καὶ ὡς ἐντελῶς ὑποκριτικὴ περιέχει ἀναντιρρήτως ὠρισμένον βαθμὸν ἐκτιμῆσεως. Ἀναμφιβόλως ὑπάρχει ἐκεῖνο περὶ τοῦ ὁποίου ὀμιλεῖ ὁ Πρωταγόρας, δὲν ἀποτελεῖ ὅμως τὸ ὅλον καὶ οὔτε τὸ σπουδαιότερον, τὸ δὲ «μικρὸν» τὸ ὁποῖον ἀπασχολεῖ ἀκόμη τὸν Σωκράτην, δὲν εἶνε καθόλου ἀσήμαντόν τι ἀλλ' ἀκριβῶς ἡ οὐσία τοῦ ὅλου ζητήματος. Ὀλόκληρος ἡ ἐπακολουθοῦσα ἀνάλυσις ἀποσκοπεῖ ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἀναύρεσιν τῆς ἐνιαίας βάσεως τῆς γνώσεως καὶ μετ' αὐτῆς τοῦ Ἄγαθοῦ, ἡ ὁποία ὅμως μετὰ τὰ πρῶτα βήματα τὰ ὁποῖα ἐφαίνοντο ὅτι ἔφεραν τοὺς δύο ἀντιπάλους σημαντικῶς πλησίον ἀλλήλων, κινδυνεύει νὰ ναυαγήσῃ, συνεπείᾳ τῆς πρώτης σοβαρᾶς ἐπιθέσεως τοῦ Σωκράτους, ἀκριβῶς ἐπειδὴ ἡ ἀρχὴ τῆς σχετικότητος τοῦ Πρωταγόρα καθιστᾷ ἀπολύτως ἀδύνατον τὴν παραδοχὴν τοῦ Ἄγαθοῦ ὡς ἐνέχοντος τὴν ἔννοιαν τελευταίας ἐνότητος (344 A ἐπ.). Δι' αὐτὸν τὸ ἀγαθὸν εἶνε τι «ποικίλον» «πολύμορφον» ἀκριβῶς διότι εἶνε ἐντελῶς σχετικὸν ἀντικείμενον. Πᾶσα συνεννόησις φαίνεται ἐντελῶς ἀποκεκλεισμένη ἢ συζήτησις διακόπτεται προσωρινῶς, διὰ νὰ ἐπαναληφθῇ, καίτοι μετὰ πολλοῦ κόπου, περίπου εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον ὅπου εἶχε διακοπῇ.

Ἦδη ὁ Σωκράτης ἐνεργεῖ εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἀναγκάσῃ πρωτίστως αὐτὸν τοῦτον τὸν ἀντίπαλόν του νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν τελευταίαν βᾶσιν ἐπὶ τῆς ὁποίας, χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσῃ, ἐστηρίζοντα πράγματι ὅλοι οἱ ἰσχυρισμοὶ του. Ποία ἦτο αὕτη; — Κάθε ἀνθρώπος θέλει βεβαίως νὰ ζήσῃ, καὶ νὰ ζήσῃ βεβαίως βίον εὐχάριστον, καὶ νὰ τὸν διατηρήσῃ, (*σωτηρία τοῦ βίου*, ἐπανειλημμένως ἐν τοῖς ἐπομένοις, ἰδίως 356 D — 357 A, ὡς καὶ ἐν τῷ μακροσκελῇ λόγῳ, ἀπὸ 320 E καὶ κάτω ἐπανειλημμένως), φυσικῶς τῷ λόγῳ βίον πλήρη χαρᾶς ἢ μὲ τὴν ἐλαχίστην δυνατὴν λύπην, Ὁ καθείς ἄρα ἐπιδιώκει ἡδονὴν καὶ ἱκανοποίησιν, καὶ ταύτην θεωρεῖ ὅχι ὡς ἓν ἀγαθὸν ἀλλ' ὡς τὸ ἀγαθόν. Βεβαίως καὶ ἡ γνῶσις παίζει τὸ μέρος τῆς ἀλλ' ἡ γνῶσις αὕτη εἶνε τι πολὺ διάφορον ἐκείνου τὸ ὁποῖον ὁ Σωκράτης ἐννοεῖ ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν ταύτην: πρωτίστως ἔχει ἐντελῶς τὸν χαρακτῆρα ὑπὲρ

ρετούσης δυνάμεως και ὄχι κυριαρχούσης τοιαύτης· τοῦτο κατέστη ἰδίως καταφανές εἰς τὸν σπουδαῖον λόγον τοῦ Πρωταγόρα· εἶνε τοῦτέστιν ἐξυπηρετική τῶν παντοδυνάμων ἐλατηρίων τῆς ζωῆς και κατὰ τελευταῖον λόγον τῆς ἡδονῆς. Δεύτερον στηρίζεται ὄχι ἐπὶ ἐσωτερικῆς, δηλονότι ἐλευθέρας πεποιθήσεως ἀλλ' εὐρίσκεται ἀπολύτως ὑπὸ τὴν πίεσιν ἀκριβῶς τῆς ἡδονῆς και τῆς λύπης· διὰ τοῦτο και ἡ ἀνατροφή και ἀγωγή εἰς αὐτὴν ἐργάζεται ἀπολύτως μετὰ τὰ ἐξωτερικὰ μέσα τῆς ἐπιδοκιμασίας και ἀποδοκιμασίας, τῆς ἀμειβῆς και τῆς τιμωρίας, τὰ μέσα δηλαδὴ διαρκῶς ἀπαραιτήτου πίεσεως (327 D). Εἰς τὰ ἀνωτέρω περιλαμβάνεται ἀναμφιβόλως, εἴτε ἔχει τοῦτο ἀνομολογηθῆ εἴτε μή, ἡ προϋπόθεσις ὅτι ἡ ἡδονὴ δὲν εἶνε ἀπλῶς ἀγαθόν τι ἀλλὰ τὸ (ἀπόλυτον και πρῶτιστον) ἀγαθόν.

Διατὶ ὅμως ἀνθίσταται ὁ Πρωταγόρας νὰ παραδεχθῆ τοῦτο και παρίσταται ἀνάγκη νὰ πιεσθῆ, οὕτως εἰπεῖν, διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὸ σημεῖον μόνος τοῦ νὰ τοποθετηθῆ ἐπὶ τῆς βάσεως τῆς προϋποθέσεως ταύτης; Κατ' ἐμὲ διότι διὰ τοῦ τοιούτου θὰ παρεδέχετο μίαν ἀδιάσειστον, ἀπόλυτον βάσιν τοῦ ἀγαθοῦ, πράγμα τὸ ὁποῖον τοῦ ἀπαγορεύει ἡ ἀρχὴ τοῦ τῆς σχετικότητος. Ἐνεκα τούτου προβάλλει τὴν ἀντίρρησην ὅτι ὄχι πᾶσα ἡδονὴ εἶνε καλὴ· ὑπάρχουσι καλαὶ και κακαὶ ἡδοναί. Ἐκτὸς τούτου θὰ προαισθάνεται ἴσως ὅτι ἡ ἀνομολόγησις μιᾶς Ἀρχῆς, και ἀν' ἀκόμη πρόκειται περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ἡδονῆς, θὰ συνεπήγατο και τὴν ὁμολογίαν ἀρχῆς διὰ τὴν Γνωσιν, ὁπότε φυσικὰ θὰ ἔχανε τὸ παιγνίδι του, και θὰ ἀνωμολογεῖτο τὸ ἐνιαῖον τῆς ἀρετῆς και τὸ μὴ διδακτὸν αὐτῆς (ἰδίᾳ ἀπὸ τῆς ἰδικῆς του ἀπόψεως περὶ διδασκαλίας και διδακτοῦ).

Δὲν ὑπάρχει ὅμως πλέον σωτηρία. Ὁ Σωκράτης τὸν ἀναγκάζει εὐκόλως νὰ παραδεχθῆ ὅτι, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τὴν ὁποῖαν τέλος πάντων ἐδέχθη νὰ λαμβάνῃ ὡς βάσιν διὰ τὴν περαιτέρω συζήτησιν, ἡ ἡδονὴ καθ' ἑαυτὴν δὲν εἶνε ἄλλοτε καλὴ και ἄλλοτε κακὴ, ἀλλ' αὐστηρῶς ὡς τοιαύτη πρέπει νὰ εἶνε φύσει καλὴ, και ὄχι μόνον κατὰ τὴν ἀρετὴν ἀλλ' αὐτὴ ἡ καλωσύνη, τὸ ἀγαθόν. Καὶ πράγματα καμμία ἡδονή, ὡς ἡδονή, δὲν εἶνε κακὴ, ἀλλὰ μόνον ἡ μία ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἄλλην, και ἰδιαιτέρως ἡ μικροτέρα, ἢ ἐκείνη ἢ ὁποῖα ἔχει ὡς συνέπειαν τὴν ἐλάττωσιν μιᾶς εὐχαριστήσεως, ἐν σχέσει πρὸς τὴν μεγαλειτέραν, τὴν ὑποσχομένην δηλαδὴ περισσοτέραν ἐν τῷ συνόλω ἱκανοποίησιν. Οὕτω ὅμως ἔχομεν ὑπερβῆ τὴν κατωτάτην βαθμίδα τῆς ἀπλῶς στιγμιαίας ἡδονῆς και ἔχομεν εἰσέλθῃ εἰς τὸ μέσον πεδῖον, εἰς τὴν σφαίραν τῆς σχετικότητος. Ἐπὶ τοῦ πεδίου τούτου ὁ Πρωταγόρας αἰσθάνεται ἑαυτὸν ἐντελῶς ἐπὶ γνωστοῦ ἐδάφους και ἀκολουθεῖ συνεπῶς προθύμως· κατὰ πρῶτον μέχρι τῆς ὁμολογίας ὅτι ἀκριβῶς ὅσον ἀφορᾷ τὸ μέσον τοῦτο πεδῖον ὑπάρχει βεβαίως γνῶσις ἔχουσα και αὕτη τὸν μέσον τοῦτον χαρακτῆρα τοῦτέστι τὸν τοῦ ἀριθμοῦ και τοῦ μέτρου. Οὕτω ὅμως τὴν ἔχει ἤδη πάθει· τὸ κύριον και ἀποφασιστικὸν στοιχεῖον δὲν εἶνε πλέον

ἢ ἡδονὴ ἄλλ' ἢ γνῶσις. Τοιοῦτοτρόπως ἐνίκησε προφανῶς ὁ Σωκράτης καὶ ὁ σοφιστὴς θὰ κυττάξει πῶς νὰ ὀπισθοχωρήσῃ ἐν τάξει.

Ὁ Σωκράτης ὅμως τὸν διευκολύνει εἰς τοῦτο διότι δὲν δεικνύεται καὶ ὁ ἴδιος πολὺ ἐνθουσιασμένος ἐκ τῆς νίκης του. Γνωρίζει καλλίτερον παντὸς ἄλλου ὅτι δὲν κατώρθωσε νὰ φθάσῃ ἐκεῖ ὅπου ἐπεθύμει. Βεβαίως ἐπέτυχε νὰ ἀναγνωρισθῇ ὅτι πάντως ἡ γνῶσις εἶνε ἡ βᾶσις τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τῆς ἀρετῆς καὶ ὅτι, ἐν τῇ ἐνιαίᾳ ταύτῃ αἰτίᾳ, αὐτὸ τὸ ἀγαθὸν ἢ ἡ ἀρετὴ εἶνε κατὰ τελευταῖον λόγον ἐν καὶ ὄχι τὸ ποικίλον καὶ πολύμορφον πρᾶγμα ὁποῖον ἐφαίνετο εἰς τὸν σοφιστὴν ὅτι ἦτο. Ποῖα ὅμως γνῶσις δὲν εἶχε καθόλου καθορισθῆ (357 B)· κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὄχι ἐκείνη εἰς τὴν ὁποῖαν εἶχε καταλήξει ἢ ἀπόδειξις, ἢ γνῶσις τοῦτ. δι' ἧς μετροῦνται αἱ ἡδοναὶ ἐν τῇ ἀμοιβαίᾳ αὐτῶν ἐξαρτήσῃ. Παραμένει οὕτω ἄλυτος ἡ παράδοξος διπλῆ ἀντίφασις: ὁ Σωκράτης ἤθελε νὰ δείξῃ ὅτι ἡ ἀρετὴ δὲν εἶνε δυνατόν νὰ διδαχθῇ· μόνος του ὅμως ἀπέδειξε τώρα ὅτι πάντως εἶνε γνῶσις, ὡς τοιαύτη ἄρα θὰ ἔπρεπε νὰ εἶνε διδακτὴ. Ὁ Πρωταγόρας τοῦναντίον, ὁ ὁποῖος ὑπεστήριξε τὸ διδακτόν, ἀντέστη μὲ τὰ χέρια καὶ αἰετὰ πόδια, νὰ παραδεχθῇ ὅτι εἶνε γνῶσις· βεβαίως ἠναγκάσθη κατόπιν νὰ τὸ παραδεχθῇ ἔστω καὶ διὰ νὰ μὴ χάσῃ τὴν φήμην τοῦ σοφοῦ· ἄλλως τε οὕτω θὰ ἐτοποῦστεῖτο μᾶλλον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς σωκρατικῆς ἀγνοίας —ἐξ ἧς ὁμέσως καὶ ἄνευ συζητήσεώς τινος θὰ ἀπεδεικνύετο τὸ μὴ διδακτόν.— Καὶ οἱ δύο οὗτοι βασιμώτατοι ἐνδοιασμοὶ ἔχουσι μίαν καὶ τὴν αὐτὴν τελευταίαν αἰτίαν: ἡ γνῶσις ἢ ὁποῖα, κατὰ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς συζητήσεως, πρόκειται νὰ ἀποφασίσῃ περὶ καλοῦ καὶ κακοῦ, ἀρετῆς καὶ κακίας (καὶ ἧς τὸ διδακτόν δὲν τίθεται ἐν ἀμφιβόλῳ) δὲν δύναται νὰ εἶνε ἡ κατὰ τελευταῖον λόγον ἀποφασίζουσα· ἡ τελευταία αὕτη πρέπει νὰ κεῖται πολὺ βαθύτερον, πρέπει νὰ εἶνε διαρκὴς καὶ ἀναλλοίωτος, ἀπηλλαγμένη παντὸς ψεύδους, συνεπῶς νὰ κεῖται ἔξω ὀλοκλήρου τοῦ πεδίου τῆς σχετικότητος, ἀπολύτως ἠρεμοῦσα καὶ ἀληθής, καὶ διὰ πάντων τούτων ἴση καὶ ἀνωτέρα παντός, ἀπολύτως διατάσσουσα καὶ ὄχι, δίκην δούλης, συρομένη τῆδε κακίᾳ ὑπὸ τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς λύπης, τῆς ἐπιθυμίας ἢ τοῦ φόβου. Οἱ ἀπαραίτητοι οὗτοι ὄροι εἶχον σαφῶς διατυπωθῆ (356 C ἐπ. 352 B ἐπ.) δὲν πληροῦνται ὅμως προφανῶς ὑπὸ τῆς ἡδῆ ὡς ἀποφασιστικῆς χαρακτηρισθείσης μετροῦσεως τῶν ἡδονῶν. Καὶ ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ Σιμωνίδου εἶχεν ἡδῆ ὑποδειχθῆ εἰς ἀπείρως ἀπομεμακρυσμένος, διὰ τὸν ἄνθρωπον, ὡς ἄνθρωπον, ἀφῆστος, ἄρα ὑπερβατικὸς σκοπὸς τῆς γνώσεως καὶ ἀρετῆς (τὰ ὁποῖα ἀμφοτέρωθεν ἐθεωροῦντο ὡς ἐν καὶ τὸ αὐτό: *μάθησις* ἢ μόνη *εὐπραγία*, ἢ ἀπώλεια τῆς γνώσεως ὡς ἢ μόνη *κακὴ πρᾶξις*, 345 AB, δι' ὧν ἢ *σωτηρία τοῦ βίου* 356 D, ἀποκτᾷ πολὺ βαθυτέραν ἐννοίαν). Ἡ γνῶσις αὕτη εἶνε ἀναντιρρήτως, τόσον βαθέως κεκρυμμένη, ὥστε δικαίως ἠμπόρει κανεὶς νὰ ἀμφιβάλλῃ ἂν ὁ ἄνθρωπος εἶνε ποτὲ εἰς θέσιν νὰ τὴν φθάσῃ καὶ νὰ τὴν

μεταφέρη ἔξωθεν ἐν ἑαυτῷ διὰ τῆς διδασκαλίας. Θὰ ἀπαιτηθῶσι τὰ βαθύτερα συμπεράσματα τοῦ «Μένωνος» διὰ νὰ διαλυθῶσιν αἱ ἀμφιβολίαι αὗται καὶ νὰ ἀχθῆ ἡ ἐν τῷ Πρωταγόρᾳ ἀρξαμένη μόνον ἔρευνα εἰς τὸ ἀληθὲς αὐτῆς πέρας, τοῦτέστι πέραν τοῦ μέσου πεδίου εἰς τὴν ἀνωτάτην βαθμίδα, εἰς τὴν θεάν τῶν Ἰδεῶν καὶ τὴν ἐκ τούτων ἐξαρτωμένην ἀγαθότητα καὶ ἀρετήν. Ἐκ τούτου δὲν ἔπεται ὅτι καταργεῖται ἡ ἀρετὴ καὶ γνῶσις τοῦ μέσου πεδίου· αὕτη ἐξακολουθεῖ πράγματι, παρὰ Πλάτωνι, νὰ παίζει τὸ μέρος τῆς.

Κατὰ ποῖον τρόπον, ἐπὶ τῆς ἐπιτευχθείσης ταύτης βάσεως, λύεται ἡ φαινομενικῶς ἀσυμβίβαστος ἀντίφρασις τοῦ «Γοργία» καὶ τοῦ «Φαίδωνος» πρὸς τὸν «Πρωταγόραν», πῶς ἡ «Πολιτεία» διασαφηνίζει τελειωτικῶς τὸ πρᾶγμα διὰ τῆς ῥητῆς διαιρέσεως τῶν τριῶν εἰδῶν τῆς ἡδονῆς, καὶ πῶς ἀπὸ ἐκεῖ μέχρι τῶν «Νόμων» ἀναγνωρίζονται πλήρη τὰ δικαιώματα τῆς ἡδονῆς ἐν ὁλοκλήρῳ τῷ πεδίῳ τῆς πείρας, καὶ μάλιστα ἀπὸ ἐμπειρικῆς ἐντελῶς ἀπόψεως, χωρὶς νὰ ἔρχονται ταῦτα εἰς πραγματικὴν ἀντίφρασιν πρὸς τὴν φαινομενικὴν ἀπόλυτον ἀπόρριψιν τῆς ἡδονῆς ἐν γένει ὑπὸ τοῦ «Γοργία», τοῦ «Φαίδωνος» καὶ τῶν μεσαίων βιβλίων τῆς «Πολιτείας» (εὐφήμεί! 509 Α), πάντα ταῦτα καὶ ὅ,τι ἄλλο σχετίζεται πρὸς τὰ ζητήματα αὐτά, νομίζομεν ὅτι εἶνε δυνατόν νὰ τὰ σκεφθῆ καὶ τὰ ἐρευνήσῃ μόνος του ὁ νοήμων ἀναγνώστης.

Τοῦ Δευτέρου Κεφαλαίου

3) Σελ. 29. Ἐπὶ τῆς διαιρέσεως τοῦ «Μένωνος» πρὸς τὸν «Πρωταγόραν» καὶ «Γοργίαν» πρὸβλ. PAUL CAUER, Rhein. Mus. F. Philol. N. F. LXXII 284 ἐπ.—Περὶ τῆς θεωρίας τῆς Ἀναμνήσεως: «Uber PLATOS Ideenlehre» (Philos. Vortr. der Kantges. No 5, 1914)* Σελ. 27 ἐπ..

4) Σελ. 38 σημ. 1. Δὲν μοῦ ἀπομένει πλέον καμμία ἀμφιβολία ὡς πρὸς τὴν γνησιότητα τοῦ Εὐθύφρωνος καὶ νομίζω ὅτι εἶμαι εἰς θέσιν νὰ διευκρινίσω ἱκανοποιητικῶς τὴν σημασίαν καὶ θέσιν του ἐν τῇ ἀλληλουχίᾳ τῶν προγενεστέρων συγγραμμάτων τοῦ Πλάτωνος. Ὅμοίως ὅσον ἀφορᾷ τὸν νεώτ. Ἰππῖαν. Οὗτος εἶνε ἐγγύτατος τῷ «Πρωταγόρᾳ» ἐνῶ ὁ «Λύσις» καὶ ὁ «Εὐθύφρων» ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ «Χαρμίδου»: ὁ Θρασύμαχος (1 Βιβλίον τῆς «Πολιτείας») εἶνε πρὸ τοῦ Εὐθύφ. Μεν. Λαχ. ἴσως μάλιστα καὶ πρὸ τοῦ Χαρμ. καὶ Λυσ. ἄρα ἀνήκει ἐπίσης εἰς τὴν ὁμάδα τὴν περὶ τὸν «Πρωταγόραν». Ὁ Μενέξενος κατατάσσεται ἐγγὺς τοῦ Φαίδρου, ἴσως ἀμέσως μετ' αὐτὸν ὡς φυλλάδιον ἢ λίβελλος. (Δὲν κατάρθωσα νὰ πεισθῶ μέχρι τοῦδε περὶ τῆς γνησιότητος τοῦ «Ἴωνος» τοῦ

(*) Ἐφεξῆς αἱ παρακομπαὶ εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦτο θὰ σημειοῦνται ὙΡΙ.

ἀρχ. Ἰππία καὶ τοῦ Ἀλκιβ. I. δὲν θέλω ὁμῶς καὶ νὰ βασισθῶ ἀπολύτως ἐπὶ τῆς μὴ γνησιότητος αὐτῶν). Οὕτω βλέπομεν ὅτι καταπληκτικῶς μέγας ἀριθμὸς συγγραμμάτων τοῦ Πλάτωνος ἀνήκει εἰς τὴν παλαιότεραν αὐτοῦ ἐποχὴν. Εἶνε ἢ ἐποχὴ τῆς πλέον ἐντατικῆς ἐσωτερικῆς αὐτοῦ ἐξελίξεως, ὅταν ἐπρόκειτο συγχρόνως νὰ κατακτήσῃ καὶ τὴν θέσιν του ἐν Ἀθήναις. ἢ ἐποχὴ αὕτη κλείεται περίπου διὰ τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἀκαδημίας.

5) Σελ. 45 ἐπ. Ὡς πρὸς τὴν ἔννοιαν τῆς ἔμπειρίας πρβλ. καὶ Φαῖδρο. 244 (CD.).

6) Σελ. 47 ἐπ. Ἡ Ἰδέα τοῦ Ἀγαθοῦ, ὡς «Ἰδέα τῆς Ἰδέας», ὡς «τελευταία βᾶσις τοῦ εἶναι καὶ τῆς γνώσεως», ὡς «δημιουργικὴ αἰτία διὰ τὴν ἀνάπτυξιν πλήρους καὶ τελείας γνώσεως» ὄχι μόνον λογικῆς καὶ ἠθικῆς, ἀλλὰ καὶ κοσμολογικῆς—ὁ «Νόμος», ἢ «ἐνότης ἐν τῇ διανοήσει», ὡς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον «συνιστᾷ» ἐν γένει τὸ εἶναι, τὸ ἀντικείμενον τοῦτο ὡς κεντρικωτάτη οὐσία τῆς «θεωρίας τῶν Ἰδεῶν»: πάντα ταῦτα δυνατὸν νὰ φαίνωνται εἰς πολλοὺς ὡς ἢ πλέον χαρακτηριστικὴ ἔκφρασις τῆς θεμελιώδους π λ ά ν η ς μου. Καὶ πολὺν δικαίως ἐνόσω λαμβάνομεν ὀπωσδήποτε ἐν ὑποκειμενικῇ ἢ σημασίᾳ τὴν «διανόησιν», τὴν «γνώσιν», ἢ τὸ «λογικόν» ὡς δημιουργικὴν δύναμιν πάσης ἐπιστήμης καὶ μεταρρυθμιστικὴν δύναμιν τοῦ βίου (σελ. 52).

Περὶ αὐτοῦ πραγματεύεται λεπτομῶς ἢ μνημονευθεῖσα μελέτη (UPI), ἰδίως σελ. 12 ἐπ., 18 ἐπ., 25 ἐπ. 33 ἐπ. ἐκεῖ δὲ ἀναγκάζομαι νὰ παραπέμψω τὸν ἐπιθυμοῦντάν νὰ φωτισθῇ περισσότερον. Κατ' ἐμὲ ἢ «Ἰδέα» τοῦ Πλάτωνος εἶνε ὑπεράνω τῆς ἀντιθέσεως «ὑποκειμενικόν—ἀντικειμενικόν». Ἐγὼ ὁ ἴδιος δὲν γνωρίζω διανόησιν ἢ ὁποῖα (κατὰ τελευταῖον λόγον) νὰ μὴ εἶνε διανόησις τοῦ ὄντος, ὅπως δὲν γνωρίζω εἶναι τὸ ὁποῖον (κατὰ τελευταῖον λόγον) νὰ μὴ εἶνε: εἶναι τῆς Διανοήσεως (περὶ τούτου ἴδε τὴν μελέτην μου ἐν: *Dié Deutsche Philosophie in Selbstdarstellungen* 1921, Σελ. 160 ἐπ.), καὶ ἔχω τὴν πεποίθησιν ὅτι ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου εἶμαι ἐντελῶς σύμφωνος μὲ τὸν Πλάτωνα. Ἐὰν θέλωμεν νὰ ἀναζητήσωμεν μίαν ἔκφρασιν ἢ ὁποῖα νὰ σημαίη, ἀπερίττως καὶ σαφῶς, καὶ εἰ δυνατὸν ἐν μιᾷ λέξει, τὸ Ἐπέκεινα ἐκεῖνο, νομίζω ὅτι δυσκόλως θὰ εὑρωμεν καταλληλοτέραν ἀπὸ τὴν λέξιν «ἐννοια». Ἀλλ' ἢ λέξις αὕτη ἐσήμαιεν ἀνεκαθὲν τὸν «Λόγον» (λαγικόν). Ἄς λάβωμεν τοῦτο ὡς ἀφετηρίαν καὶ ἄς ἔχωμεν πάντοτε ὑπ' ὄψιν ὅτι καὶ τὸ «εἶναι» εἶνε καὶ αὐτὸ μία λέξις τῆς ἀνθρώπινης γλώσσης, τὸ ὁποῖον ὡς τοιοῦτον, ἀνάγκη νὰ ἔχη τὴν «ἐννοϊαν» του, δηλαδὴ ὅτι λέγοντες αὐτὸ πρέπει νὰ διανοούμεθα κάτι τι. Διὰ τὰ λοιπὰ ἴδε κατωτέρω τὰς παρατηρ. 14 καὶ 16.

Τοῦ Τρίτου Κεφαλαίου

7) Ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐποχὴν τῆς συγγραφῆς τοῦ Φαίδρου ἰδ. ἀν. σελ. 475 σημ. 1 ὡς καὶ τὰ προηγουμένως ἐκτεθέντα ἀπὸ τῆς

σελίδος 460 και έπειτα. Έκ τῶν πολλῶν ζητημάτων τῶν ὁποίων θά ἐπεβάλλετο ἐνταῦτα ἡ ἐξέτασις θά θίξομεν ἐν μόνον: ἐάν, τοῦτέστι, ἡ ἐν τῷ «Φαίδρω» διαίρεσις τῆς ψυχῆς εἰς τρία ἀντιστοιχεῖ πράγματι πρὸς τὴν ἐν τῇ «Πολιτείᾳ». Νέα ἔρευνα μὲ ἔπεισε νὰ δώσω κατηγορηματικῶς ἀποφατικὴν ἀπάντησιν εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο. Οἱ δύο ἵπποι τοῦ ἄρματος: τῆς ψυχῆς δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ἐρμηνευθῶσιν ὡς τὸ ἐπιθυμητικὸν καὶ τὸ θυμοειδὲς τῆς «Πολιτείας»: Ὀλόκληρος ὁ Πλάτων, ἀπὸ τῶν πρώτων τοῦ συγγραμμάτων μέχρι τῶν τελευταίων, ἀγνοεῖ καὶ οὔτε εἶνε δυνατόν νὰ θέλῃ νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ὑπάρχει τοιαύτη ἀπολύτως κακὴ, πάντοτε πρὸς τὸ ταπεινόν, τὴν γῆν, ἐλκύουσα ἐπιθυμία. Ἐξ ἴσου ὀλίγον ὅμως γνωρίζει καὶ ἓνα ἀποκλειστικῶς καλόν, εἰς τὸν Λόγον ὑπακούοντα θυμόν· καὶ τὰ δύο ὅμως εἶνε δυνατόν νὰ ὑπακούωσιν εἰς τὰ κελεύσματα τῆς λογικῆς ἢ νὰ μὴ τὸ πράττωσι πάντως ὅμως ἢ μὲν πρώτη θέπει περισσότερον πρὸς τὴν ἀντίστασιν ὁ δὲ δευτέρος περισσότερον πρὸς τὴν ὑπακοήν. Περὶ ἐνὸς θυμοῦ, θυμοειδοῦς, ὡς αὐτοτελοῦς τμήματος τῆς ψυχῆς δὲν εὐρίσκομεν οὐδαμοῦ τοῦ «Φαιδρου», οὔδὲ τὸν ἐλάχιστον ὑπαινιγμόν· ἐκεῖ, ἐν τῇ Παλινοδίᾳ, ὅπως καὶ ἐν τῷ πρώτῳ λόγῳ τοῦ Σωκράτους (237 ἐπ.) γίνεται λόγος περὶ τοῦ Λόγου καὶ τῶν αἰσθησεῶν, οἱ δὲ δύο ἵπποι δὲν ἀντιπροσωπεύουσιν ἄλλο τι εἰ μὴ τὴν πρὸς τὰ ἄνω καὶ τὴν πρὸς τὰ κάτω φορὰν αἱ ὁποῖαι ὅμως καὶ αἱ δύο μάχονται μεταξύ των ἐν αὐτῷ τῷ αἰσθητικῷ. Ἐπιβεβαίωσις τῆς τοιαύτης ἀπόψεως εἶνε τὸ ὅτι ἡ ἀρετὴ τοῦ «καλοῦ» ἵππου τῆς ψυχῆς ὀνομάζεται σωφροσύνη, αἰδώς, αἰσχύνη, θάμβος, ἐγκράτεια, κόσμος (παρέργως ὅμως καὶ φιλατιμία), ἐνῶ ἡ κακία τοῦ «κακοῦ» εἶνε ὕβρις, ἀλαζονεία, ἀναίδεια, ἀκολασία (καὶ δειλία, ἀνανδρία)· πάντα ἐν ἀντιφάσει πρὸς τὴν σαφῆ διακρίσιν τῆς «Πολιτείας». Πολὺ πλησιέστερος πρὸς ταύτην εἶνε ὁ «Φαίδρων» μὲ τὴν πολὺ σαφεστέραν διαίρεσιν εἰς τρία: φιλοσώματος (καὶ φιλοχρήματος), φιλότιμος, φιλόσοφος; πρὸς τὴν ὁποίαν ἀνταποκρίνονται αἱ ἀρεταὶ σωφροσύνη (στενῶς συνδεδεμένη πρὸς τὴν δικαιοσύνην), ἀνδρεία, φρόνησις: 68 BC, πρὸβλ. 82 C, καὶ ἰδίως 94 B ἐπ., ὅπου εἰς τὰ κατὰ τὸ σῶμα πάθη — τῆς ψυχῆς — ἀνταποκρίνονται αἱ ἐπιθυμίαι, ὄργη, φόφοι, τὰς ὁποίας καθοδηγεῖ τὸ φρόνιμον εἴτε διὰ αὐστηρῶν, ὀδυνηρῶν ποινῶν εἴτε διὰ ἡπίων παρατηρήσεων. Δὲν ἐννοῶ πῶς εἶνε δυνατόν νὰ ἀρνηθῇ τις ὅτι ἡ εἰς τρία αὕτη διαίρεσις πλησιάζει πολὺ περισσότερον πρὸς τὴν τῆς «Πολιτείας» ἀπὸ τὴν τοῦ «Φαιδρου» ἢ ὁποῖα εἶνε σχεδὸν ἀσυμβίβαστος πρὸς τὴν τελευταίαν, καὶ τὸ πολὺ μόνον ὡς ἀπομακρυσμένη προπαρασκευὴ τῆς θά ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ. Ὅσον ὅμως ἀφορᾷ τὴν ἀπότομον ἀντίθεσιν τοῦ δευτέρου λόγου τοῦ Σωκράτους πρὸς τὴν ὅλην σωκρατικὴν περίοδον τοῦ Πλάτωνος, νομίζομεν ὅτι θά εἶνε ἴσως δυνατόν νὰ μὴ θεωρεῖται ὡς τόσον ἀδύνατος, ὡς τὴν θεωροῦσιν οἱ πλείστοι, ἢ κατὰ

ταξίς τοῦ «Φαίδρου» ἀμέσως μετὰ τοῦ «Γοργίαν», ἐὰν δοκιμαστικῶς παραδεχθῶμεν τὴν ὑπόθεσιν ὅτι ὁ Πλάτων, καὶ πρὸ τῶν στενωτέρων σχέσεων τοῦ πρὸς τὸν Σωκράτην, χάρις εἰς τὸν Ἡράκλειτον, τὸν Πίνδαρον (Μεν. 81 Β) καὶ τὴν διδασκαλίαν τῶν μυστηρίων (καὶ τὸν Ἐμπεδοκλέα καὶ τοὺς Πυθαγορείους), εἶχεν ἤδη φθάσει εἰς τὰς ἀπὸ τοῦ «Μένωνος» καὶ ἔπειτα διαρκῶς σαφέστερον ἀναφερομένας ὑπερβατικὰς περὶ τῶν ἐπέκεινα πεποιθήσεις του ὅπως αὐταὶ ἀπροκαλύπτως ἐκτίθενται ἐν τῷ «Φαίδρω»· κατόπιν ὅμως τῆς ἀποφασιστικῆς ἐπιροῆς τοῦ Σωκράτους ὑπέβαλεν ἑαυτὸν, ἐκ προθέσεως, εἰς τὴν αὐστηρὰν πειθαρχίαν τῆς ἑαυτὴν βασανιζούσης κριτικῆς τῶν γνώσεων, ἐθεώρησεν ὡς καθήκον τοῦ νὰ τὰς ἐπεξεργασθῆ κατὰ βάθος καὶ νὰ καταλήξῃ εἰς ὁριστικὰ συμπεράσματα, καὶ ἐπέβαλεν εἰς ἑαυτὸν τὴν σκληρὰν ὑποχρέωσιν νὰ μὴ ἀνακοινώσῃ τίποτε ἐκ τῶν βαθυτέρων, ἐπὶ ἐντελῶς θερησκευτικῆς βάσεως στηριζομένων πεποιθήσεων του—διὰ τοῦτο καὶ σπανίως, οἷον εἰ ἀκουσίως του, διαφαίνεται τι ἐξ αὐτῶν—πρὶν ἢ ἔχη ἀποκτήσει τὴν ἀπαιτουμένην αὐτοπεποίθησιν διὰ νὰ διακηρύξῃ ταύτας ἐντελῶς παρησιία (ἀλλὰ καὶ πάλιν μόνον ὑπὸ μυστικο-μυθικῆν, ἐνθουσιώδη μετεμφίεσιν καὶ μετὰ τὴν προὑπόθεσιν συνθηκῶν ἐντελῶς ἀσυνήθων διὰ τὸν Σωκράτην, ὅχι ἄνευ ἀμέσου θείας ἐπιδράσεως· ἐξ οὗ καὶ ἡ ἔκφρασις : **Τολμητέον γὰρ οὖν τό γε ἀληθὲς εἰπεῖν**, Φαίδρ. 247 C). Ὁ Ἑλεατισμὸς καὶ ὁ μῦθος τοῦ Παρμενίδου περὶ τῆς ἀνόδου εἰς τὰς μονὰς τῆς «Ἀληθείας» ἐχρησίμευσαν ὡς ἔνδυμα δι' αὐτῶν δὲ εἶχομεν ἐπίσης καὶ τὸ Ἄνω καὶ Κάτω, Ἐδῶ-κάτω καὶ Ἐκεῖ-πέραν, Ἄνοδον καὶ Πτώσιν, τὴν ἀντίθεσιν τοῦ ἀνθρωπίνου—γῆϊνου πεδίου καὶ τοῦ θείου—οὐρανίου (ἢ μᾶλλον, διὰ νὰ ἀποκλεισθῆ καὶ ὁ οὐρανὸς τῶν αἰσθησέων, «τοῦ ὑπερ—ουρανίου») τοιούτου, ὡς ἔκφρασις τοῦ δυϊσμοῦ τοῦ **αἰσθητοῦ** καὶ **νοητοῦ** τόπου· ἡ πρὸ πολλοῦ διὰ τὸν Πλάτωνα βεβαία προὑπόθεσις τῆς ἀθανασίας, προὑπάρξεως (ἀναμνήσεως) καὶ τῆς ἐπανόδου ἦτο πολὺ εὐκόλον νὰ συνυφανθῆ εἰς ταῦτα. Οὕτω εἶχομεν ἕτοιμον τὸν σκελετὸν τοῦ τολμηροῦ οἰκοδομήματος τοῦ δευτέρου λόγου τοῦ Σωκράτους· αἱ πολλαὶ ἐν τοῖς καθ' ἑκάστον περιπλοκαὶ καὶ ἀντιφάσεις εἶνε δυνατόν νὰ ἀποδοθῶσιν εἰς τὸν ἐνθουσιασμὸν τῆς στιγμῆς, εἰς τὸ «θάμβος» τὸ προερχόμενον ἐκ τοῦ λαμπροῦ καὶ διὰ μᾶς τὰ πάντα κατακλύζοντος ἀπλέτου φωτός. Ὅτι πάντα ταῦτα ἦσαν δυνατὰ μόνον μετὰ τὴν «Πολιτείαν» δὲν εἶνε καθόλου ὀφθαλμοφανές. Τόσον ἡ ἀπόλυτος ἀντίθεσις μετὰ τοῦ κόσμου τῶν αἰσθησέων καὶ τοῦ κόσμου τοῦ νοός, ὅσον καὶ ἡ μυθικὴ περιβολὴ προητοιμάσθησαν πολλαχῶς ὑπὸ τοῦ «Μένωνος» καὶ τοῦ «Γοργία»· πολὺ σαφέστερον ἢ ἐν τῇ «Πολιτείᾳ» εὐρίσκομεν καὶ τὰ δύο διατετυπωμένα ἐν τῷ «Φαίδρωνι» ὁ ὁποῖος, ἐν σχέσει πρὸς τὸν «Φαίδρον», σημαίνει ἤδη πρόοδον. Ἐκεῖ βλέπομεν σαφῶς καὶ ὁρισμένως τὸ **αἰσθητὸν** ἢ **ὄρατον** καὶ τὸ **νοητὸν** ἢ **αἰδές** (83 Β, 81 Β), καὶ δὴ ὡς **ὄρατὸς τόπος** (81 C, 108

B, προβλ. καὶ 80 C ἐν ὄρατῷ κελίμενον) καὶ καθαρὸς καὶ αἰδῆς τόπος = "Αἰδῆς, κατὰ τὴν ἔτυμολογίαν ὅτι "Αἰδῆς=τὸ αἰδέες, Κρατ. 403 A, 404 A, Φαιδ. 80 D, 81 C), ὁ ὁποῖος ταυτίζεται πρὸς τὸν ἀληθῶς οὐρανὸς 109 E, ἐν ἑντιθέσει πρὸς τὸν κοινῶς ἐννοούμενον ὄρατὸν (προβλ. τὴν ἔτυμολογίαν οὐρανός=ὄρατός τόπος Πολιτ. 509 D). Ἀπὸ τοῦ «Φαίδωνος» λοιπὸν γίνεται εὐκόλως καταληπτὸς ὁ «Φαῖδρος». Δὲν ἔπεται ὁμοίως ἐκ τούτου ὅτι προηγήθη ἐκεῖνου διότι αἱ αὐταὶ χαρακτηριστικαὶ ἐκφράσεις εὐρίσκονται ἐν μέρει, καὶ προγενεστέρως, πρὸ παντὸς ἐν τῷ «Γοργία» ("Αδῆς=τὸ αἰδέες 493 B, καὶ παρ' αὐτῷ: σῶμα=σῆμα προβλ. Φαιδρ. 250 C, Κρατ. 400 BC, καὶ πάλιν Φαιδ. 62 B, 82 C, ἀνόητοι=ἀμύητοι προβλ. Φαιδ. 69 C, 81 A καὶ Φαιδρ. 249 C, 250 BC—πάντα ἐκ τοῦ αὐτοῦ κύκλου τῶν ἰδεῶν τῶν μυστηρίων τὰ ὅποια ὑπεδείκνυεν ἤδη ὁ «Μένων»). Ἐὰν ἔχωμεν ἄλλα ταῦτα διαρκῶς ὑπ' ὄψιν μας, ἐξηγοῦνται τὰ πάντα ἀκριβῶς ἀπλῶς, καὶ ἡ ἡμετέρα ὑπόθεσις ἀποκτᾷ ὄλον ἐν περισσοτέρῃ ἐσωτερικῇ πιθανότητι. Ὑπολείπονται ὀλίγα μόνον μέρη, ὡς ἐπὶ παραδείγματι, ἡ νέα ἀπόδειξις τῆς ἀθανασίας καὶ ἡ (ὑπερπλήρης δυσκολιῶν) ἐκθέσις τῶν σχέσεων τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ σύνολον τοῦ κόσμου, τὰ ὅποια εἶνε δύσκολον νὰ ἐγράφησαν πρὸ τοῦ «Φαίδωνος» ἀλλὰ φαίνονται πλησιέστερα πρὸς τὰ τελευταῖα συγγράμματα τοῦ Πλάτωνος, καὶ ἀπὸ αὐτὴν ἀκόμη τὴν «Πολιτείαν». Διὰ τοῦτο φρονῶ καὶ ἐγὼ τώρα ὅτι τὸ ὅλον ἔργον, ὡς περιῆλθεν εἰς ἡμᾶς, ἀνήκει εἰς τὴν μεταγενεστέρην περίοδον. Παρὰ ταῦτα ὁμοίως εὐρίσκομεν, πρὸ τῆς «Παλινοδίας» καὶ μετ' αὐτήν, τόσα πολλὰ χωρία τὰ ὅποια ἀναντιρρήτως φέρουσι τὸν τύπον τῆς Σωκρατικῆς περιόδου, καὶ ἐξ αὐτῶν προέρχονται τόσον χονδροειδεῖς ἀντιφάσεις (ὑπὸς πρὸ παντὸς τὸ φανατικὸν σχεδὸν κήρυγμα τῆς τέχνης καὶ μεθόδου ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει, ἐναντίον τῆς ὑβριστικῆς τῆς περιφρονήσεως 245 A) ὥστε σχεδὸν ἀκουσίως καταλήγομεν νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἔχομεν ἐνώπιόν μας τὴν συνύφανσιν παλαιότερων μετὰ νεωτέρων στοιχείων. Μόνον οὕτω ἐξηγεῖται ἡ παράδοξος ἔλλειψις ὁμαλότητος ἐν τῷ ὅλῳ ἔργῳ, τὴν ὁποίαν μόνον τὸ θάμβος ἐκ τῆς λαμπρότητος τῆς «Παλινοδίας» εἶνε εἰς θέσιν νὰ συγκαλύψῃ.

8) Σελ. 76 καὶ 79 Ἐὰν ἡ «Πολιτεία» εἶχε προηγηθῆ τοῦ «Φαίδρου» θὰ ἦτο δύσκολον νὰ ἐννοήσωμεν ὅχι τόσον τὴν ἔλλειψιν οἰασδήποτε δητῆς μνείας τῶν Μαθηματικῶν γενικῶς ἐν αὐτῷ, ὅσον τὸ ἔτι πούθεν ἂν εὐρίσκομεν οὐδὲ τὸν ἐλάχιστον ὑπαινιγμὸν ὡς πρὸς τὴν σημασίαν αὐτῶν, ὡς τοῦ κατ' ἐξοχὴν μεσολαβοῦντος μεταξὺ τοῦ αἰσθητοῦ καὶ τοῦ νοητοῦ πεδίου. Τοῦτο ὁμοίως ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν παντελῆ ἔλλειψιν οἰασδήποτε ἐν γένει συμβιβαστικῆς μεθόδου τὴν ὁποίαν τὸ ὀξέως ἐνθένδε ἐκεῖσαι φέρεται 250 E φαίνεται ἀπολύτως ἀποκλείον. Ὁ δεύτερος λόγος τοῦ Σωκράτους προδίδει τὴν γειννάσιν του πρὸς τὴν Σωκρατικὴν περίοδον ἀκριβῶς διὰ τοῦ γεγονότος ὅτι ἐξακολουθεῖ νὰ παραμένῃ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς ἐντελῶς ἀσυμβιβάστου ἀντιθέσεως τοῦ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ.

τοῦ πεδίου τοῦ αἰσθητοῦ καὶ τοῦ νοητοῦ, χωρὶς νὰ αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην μεσολαβήσεώς τινος μεταξὺ αὐτῶν, ἐνῶ εἰς τὸν «Φαῖδωνα», τὸ «Συμπόσιον», τὴν «Πολιτείαν» γίνεται διαρκῶς θετικότερον ἔναρξις τοιαύτης, καὶ ἐτοιμάζεται οὕτω ἀπὸ πολλὰ μέρη ἢ πολὺ ῥιζικωτέρα τοῦ «Παρμενίδου», τοῦ «Σοφιστοῦ» καὶ τοῦ «Φιλήβου»—ἡ ὁποία εἶνε πολὺ πλέον ξένη εἰς τὸν «Φαῖδρον».

Τοῦ Τετάρτου Κεφαλαίου

9) Διὰ τὴν κατὰ χρόνον θέσιν τοῦ Θεαιτήτου ἰδ. ἀν. σελ. 465 σημ. 1.

10) Σελ. 107 ἐπ. Ἡ «νέα ἔννοια τῆς γνώσεως» δὲν ἔχει ἀκόμη ἐπιτευχθῆ ἔδῳ. Ἡ Ἰδέα δὲν εἶνε μόνον λειτουργία τῆς κρίσεως (Κατηγορία), ἢ μόνον σχέσις (καίτοι βεβαίως καὶ τοῦτο ἰδ. UPI 14 ἐπ. 34 ἐπ.) ἰδ. ἀνωτέρω σελ. 111 τὴν λεπτομερῆ ἔρευναν περὶ τῆς Δόξης. Ἐξ ἄλλου ὅμως ἡ ἀπόκρουσις τοῦ «δογματισμοῦ τῆς ἀληθοῦς Δόξης» δὲν ἀποκλείει τὴν παραδοχὴν μιᾶς γνησίας, καὶ μονίμου σπουδαιότητος, σημασίας αὐτῆς. Ἐν πάσῃ περιπτώσει πρέπει νὰ ληφθῆ σοβαρῶς τὸ ἀρνητικὸν ἀποτέλεσμα τῆς ὅλης ἐρεύνης. Ἡ γνῶσις δὲν ἀποκτᾶται οὔτε διὰ τῆς Δόξης οὔτε καὶ διὰ τῆς Αἰσθήσεως τὴν πραγματικὴν αὐτῆς αἰτίαν πρέπει λοιπὸν νὰ ἀναζητήσωμεν ὑπεράνω ἀμφοτέρων. Δὲν εἶνε συνεπῶς δυνατόν νὰ γίνεται λόγος καὶ περὶ μεταβολῆς τῆς σημασίας τῆς Δόξης ἰδίᾳ ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς ὑλικῆς μεταστροφῆς εἰς τὸ ἀντίθετον (ὅπως λ. χ. φαίνεται ὅτι γίνεται ἐν σελ. 111). Πάντα ταῦτα πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς διευκρινισθέντα μετὰ τὰ ἄνω (σελ. 479 ἐπ.) ἐκτεθέντα.

Τοῦ Πέμπτου Κεφαλαίου

11) Σελ. 139 καὶ 141. Τὸ ὅτι ἡ ὑπόθεσις τῆς προϋπάσξεως ἀπλῶς ἀναβάλλει τὸ ζήτημα τῆς πρώτης αἰτίας τῆς γνώσεως, καὶ ἄρα ἀπαιτεῖ ἀπαραιτήτως τὴν ἀναδρομὴν μέχρι μιᾶς ἔξω τοῦ χρόνου αἰτίας τῆς ψυχῆς, ἀντέταξεν ὡς γνωστὸν ὁ Leibniz εἰς τὴν ἐπιχειρηματολογίαν τοῦ Πλάτωνος. Ἡ ἀντίρρησης θίγει τὴν οὐσίαν τοῦ πράγματος, δὲν θίγει ὅμως καὶ τὸν Πλάτωνα διότι καὶ οὗτος ἔχει κατὰ νοῦν τὴν ἔξω τοῦ χρόνου αἰτίαν τῆς ψυχῆς. (Περὶ τούτου ἰδ. πλὴν τοῦ Παραρτήματος, καὶ UPI 27 ἐπ. ὅπου ἀναφέρεται καὶ ὁ Malebranche πρὸς τὸν ὁποῖον πολὺ πλησιάζει ὁ Leibniz ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ). Πάντως πρέπει νὰ εἴπωμεν ὅτι πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην ὁ «Φαῖδων» δὲν ἐξήγαγεν ἀκόμη ὀριστικὰ συμπεράσματα. Ἀλλὰ ἡ ἴση ἀνάγκη 76 Ε καὶ ἡ ἡμετέρα οὐσία αὐτόθι (ἐπίσης αὐτῆς ἐστὶν ἡ οὐσία 92 Β) μᾶς φέρουσιν ἐκόντας ἄκοντας εἰς τὸ αἰώνιον τῆς ψυχῆς. Καὶ οὕτω διευκρινίζεται ἡ σχέσις τοῦ διαλεκτικοῦ μέρους πρὸς τὸ ψυχολογικὸν ἐν τῷ «Φαῖδωνι» καὶ ἐν τῇ θεωρίᾳ τῶν Ἰδεῶν ἐν γένει (περὶ οὗ πρβλ. καὶ UPI 24 ἐπ.) καὶ

ἐπιβεβαιουῦνται τὰ ἐν σελ. 141 λεχθέντα ὡς πρὸς τὴν σχέσιν τοῦ «Φαίδωνος» (ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ) πρὸς τὰ μεταγενέστερα συγγράμματα. Ὅχι διότι ἡ ψυχολογικὴ ἀποψις τοῦ κατὰ λόγον (λογικοῦ) ἔχασε βραδύτερον ἀπὸ τὴν σπουδαιότητά της, ἀλλὰ μᾶλλον ἐπειδὴ τὸ ψυχολογικὸν καὶ τὸ λογικὸν ὅλον ἐν περισσότερον συνεταιυτίσθησαν, διὰ τοῦτο δὲν ὑπάρχει πλέον ἀνάγκη οὔτε νὰ συμπεράνωμεν ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸ ἄλλο, εἴτε δηλαδὴ ἀπὸ τοῦ λογικοῦ, ὡς πρώτης αἰτίας, ἐπὶ τὸ ψυχολογικόν, εἴτε ἀντιστρόφως, οὔτε νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ταῦτα στηρίζουσιν ἀμοιβαίως ἀλλήλα. Ἀλλὰ ἡ ἀπόλυτος ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πράγματος ἀπορρέουσα προτεραιότης τοῦ ἑνὸς ἐπὶ τὸν ἄλλον ἐναντι τοῦ ἐν τῷ χρόνῳ, ἀποδεικνύει καὶ σημαίνει ἐν ταύτῳ τὴν αἰωνίαν αἰτίαν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ εἶναι τῶν Ἰδεῶν. Τοιοῦτοτρόπως δὲ δικαιούμεθα πάντως νὰ εἴπωμεν: ἕκαστον ἐκ τῶν δύο μόλις θεωρηθῆ ὡς ἰσχύον, μᾶς ὁδηγεῖ ἀπαραιτήτως εἰς τὸ ἕτερον. Πρὸς τοῦτο ὅμως δὲν ἔξαρκεῖ ὁ ἀπλοῦς παραλληλισμὸς ἀμφοτέρων, ὅπως καταφαίνεται ἐκ τῆς ἐπακολουθούσης ἐρεῦνης (Φαίδ. 78 ἐπ. ἀν. σελ. 142 τῆς ὁποίας ἡ ἀδυναμία προδίδεται ἐκ τῆς ἀπλῆς χρήσεως τῶν συγκριτικῶν ὁμοιότερον, ξυγγενέστερον 79 BC), ἀλλ' ἀπαιτεῖται ἡ θεμελίωσις τῆς ψυχῆς διὰ τῆς πλήρους ἀμοιβαίας ἐξαρτήσεως καὶ συσχετίσεως τῶν εἰδῶν ἐν τῷ «Σοφιστῇ». (Πρὸβλ. UPI, σελ. 27). Διὰ τούτου ὅμως ὑπερνικᾶται ταῦτοχρόνως καὶ ὁ ἀπότομος δυῖσμὸς ψυχῆς καὶ σώματος, ὁ ὁποῖος, ὡς λείψανον τῆς παλαιοτέρας περιόδου εἶχε διατηρηθῆ ἀκόμη εἰς τὸν «Φαίδωνα» καὶ τὴν «Πολιτείαν». Τὸ ἀνώτατον σημεῖον τῆς ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ παρὰ Πλάτωνι ἐπιτευχθείσης διευκρινίσεως ἀπετελοῦσιν οἱ Νόμοι.

12) Σελ. 150 (Ἀφομοίωσις «Ἰδέας» καὶ «ὑποθέσεως») πρὸβλ. UPI 40 ἐπ.

Τοῦ Ἑκτου Κεφαλαίου

13) Σελ. 174 Τὴν ἀρχὴν τῆς «Πολιτείας» δὲν ἀναζητῶ πλέον ἐν τῇ ἐποχῇ τοῦ «Γοργία» ἀλλὰ πολὺ προγενεστέρως. Ὁ «Θρασύμαχος» (ιδ. ἀν. σημ. 4) ἐγκατελείφθη προσωρινῶς διὰ νὰ γίνῃ ἡ νέα σθεναρὰ ἀπαρχὴ μιᾶς φιλοσοφίας τῆς Πολιτείας ἐν τῷ «Γοργία»: κατόπιν δὲ ἐχρησιμοποιήθη ὡς προοίμιον τοῦ εἰς πολὺ μεγαλειτέραν κλίμακα ἀρξαμένου ἔργου. Κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐν σημ. 7 λεχθέντα, ἡ σελὶς 175 πρέπει νὰ μεταρρυθμισθῆ ἐν τῷ πνεύματι ὅτι ἡ εἰς τρία μέρη διαίρεσις τῶν ψυχικῶν λειτουργιῶν ἐν τῷ «Φαίδρῳ» δὲν ταυτίζεται πρὸς τὴν τῆς «Πολιτείας», ἀλλὰ ἀποτελεῖ μόνον προπαρασκευαστικὴν ταύτης βαθμίδα.

14) Διευκρινίσις τῆς Ἰδέας τοῦ ἀγαθοῦ (σελ. 188 ἐπ.): Τὸ «Ἀγαθόν» οὐδαμοῦ παρὰ Πλάτωνι, ἐφ' ὅσον γνωρίζω, σημαίνει (οὔτε καὶ «πρώτιστως» σελ. 189) τὸ «ἐννομον τῆς πράξεως», ἀλλὰ πάντοτε τὴν ἀναλλοίωτον παραμονὴν ἐν τῷ εἶναι (τὸ ὁποῖον ἡ λέξις «διατήρησις» σελ. 48 καὶ 192 ἐπ. ἐκφράζει πολὺ ἀτελιῶς). Ἐν γένει ὁ Πλάτων ἀγνωεῖ τὴν ἀπότομον διάκρισιν μεταξὺ θεωρητικοῦ καὶ πρακτικοῦ πεδίου τῆς λο-

γικῆς, ἢ μεταξὺ ἐνὸς ἀπλῶς θεωρητικῶς ἐννοουμένου «Εἶναι» καὶ τοῦ ἐπιτακτικοῦ «καθίζοντος». Τὴν ἐννοίαν τοῦ «σκοποῦ» ἀποκτᾷ ἢ «Ἰδέα τοῦ Ἀγαθοῦ» μόνον ἐφ' ὅσον ἀναφέρεται εἰς τὸν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ βίον. Ἄλλως θὰ ἦτο ἀκατανόητος ἢ ἀνύψωσις τοῦ Ἀγαθοῦ καὶ ὑπὲρ τὸ Ὁραῖον καὶ τὸ Σοφὸν (ιδίᾳ ἐν τῷ «Φιλήβῳ» ὑπὸ τὴν ἐννοίαν τοῦ **μετρίου** ἢ τοῦ **πέρατος**). Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ κύκλῳ τῶν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ πράξεών μας, παίζει «τὸ δέον» πολὺ μικρὸν μέρος· καὶ αὕτη ἀκόμη ἢ ἐννοία τοῦ «θέλω» δὲν εὐρίσκεται ἐκεῖ εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν μᾶλλον ἢ τῆς «Φρονήσεως» (οὕτω «Φαίδων» 69 H) ἢ ὁποῖα ὅμως τότε, πρὸς ἰδίαν ἐαυτῆς στήρξιν, ἔχει ἀνάγκην τῆς τελευταίας ἐμβριθεστεράς καὶ πολὺ ὀλιγωτέρας ἐννοίας τῆς γ ν ὡ σ ε ω ς ὡς Ἰδέας τοῦ Ἀγαθοῦ. Ἡ ἐννοία τοῦ Ἐπέκεινα δ' ἐν εἶνε διεκδίκησις «Πρωτείων» (ἢ καὶ ἀπλῶς βαθύτερον ἐννοουμένης προτεραιότητος) τοῦ «πρακτικοῦ» ἐν σχέσει πρὸς τὸν «θεωρητικὸν Νοῦν», ἀλλὰ πάντως ἢ (εὐκόλως ἐννοουμένη) προτεραιότης τοῦ ἀπολύτου πρὸ τοῦ ἐξαρτωμένου (σχετικοῦ). Ἡ «Ἰδέα» ἐν γένει, καὶ ἢ «Ἰδέα τῆς Ἰδέας» ἐπίσης, δὲν εἶνε ἐξ ὑπαρχῆς (πάντως ὅμως ὡς συνέπεια εἶνε καὶ τοῦτο) «ἀτελεύτητον πρόβλημα» (ἔργον)· καίτοι βεβαίως χάριν αὐτῆς πρέπει «τὸ πᾶν νὰ πράξωμεν». Ἡ Ἰδέα τοῦ Ἀγαθοῦ εἶνε «Αἰτία», «πρῶτη ἀρχή», «πρῶτος κινητῆρ», εἶνε «δημιουργικὴ ἀρχή»—βεβαίως καὶ τῆς γνησίας «πράξεως»· καίτοι πολὺ μακρὴν ἀπὸ τοῦ νὰ εἶνε μόνον ἢ πρῶτιστως αὐτῆς, ἀλλὰ παντὸς γνησίου «Εἶναι». Ἀφ' ἐτέρου ὅμως δὲν εἶνε ἀρκετὸν ὅταν λέγομεν ὅτι ἢ Ἰδέα τοῦ Ἀγαθοῦ, ὡς «Ἰδέα τῆς Ἰδέας», σημαίνει μόνον τὸν **Νόμον**, τὸν «νόμον τοῦ συμφώνου τῷ νόμῳ», τὴν ὑπόθεσιν αὐτῆς τῆς ὑποθέσεως, ἄρα ἀπλῶς τὸν νόμον τῆς «λογικῆς μεθόδου» (σελ. 189), τὴν «ἀνωτάτην ἐννοίαν τῆς μεθόδου» (σελ. 193), καὶ ἐν τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ τὴν «Ἀρχὴν τῆς Λογικότητος» (σελ. 193 ἔ.). Πάντα ταῦτα τὰ σημαίνει ἐπίσης. Κατ' οὐσίαν εὐρίσκεται τὸ ἀγαθὸν ὑπεράνω οἰασδήποτε ἀπλῆς «μεθόδου»· τοῦθ' ὅπερ θὰ ἰσοδυναμῆι πρὸς ἀπλοῦν «συλλογιστικὸν νοῦν»· Ἀνέρχεται πολὺ ὑπεράνω ὅλων τούτων καὶ φθάνει σχεδὸν τὴν σφαιραν τοῦ **Ἐνὸς** τοῦ Πλωτίνου, τὸ ὁποῖον ἐπίσης κεῖται ὑπεράνω καὶ τοῦ **νοός**, δηλονότι τοῦ ζεύγους· γνώσεως καὶ ἀντικειμένου γνώσεως (ἢ θεωρητικοῦ καὶ πρακτικοῦ, ἢ οἰασδήποτε ἄλλης ἀπλῆς συναναφορᾶς), τοιοῦτοτρόπως ὅμως καθίσταται βεβαίως ἀνεπίδεκτον οἰουδήποτε λογικοῦ ὁρισμοῦ, γίνεται τὸ **ἄρρητον** «αὐτοῦ τοῦ πράγματος» (Πλ. Ἐπιτ. VII ἰδ. ἀν. σελ. 475 ἔ., 491, 494)· Ἐγὼ ἀποκαλῶ αὐτὸ τὸ Πρῶτον—συγκεκριμένον ἢ τὸ Πᾶν—συγκεκριμένον, ἢ τὸ ἐρμηνεύω διὰ τῆς γενικῆς καθ' ὅλα τὰ μέρη ὄχι μόνον ἀμοιβαίας σχετικότητος ἀλλὰ καὶ ἀμοιβαίας διεισδύσεως, ἢ συμπτώσεως, ἐν ἐπιγνώσει ὅτι, ὄχι μόνον οὐδεμία ἐκ τῶν ἐκφράσεων τούτων ἐξαντλεῖ τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἐκάστη, ἐξ αὐτῶν, ἀκριβῶς ἐπειδὴ φαί-

νεται ὡς νὰ θέλη νὰ ἐξηγήσῃ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὑποτίθεται ὅτι πρέπει νὰ εἶνε τὸ τελευταῖον διὰ τινος ἄλλου, μᾶλλον δύναται νὰ προκαλέσῃ σύγχυσιν.—Πρὸς περισσοτέραν ἀκόμη διαφώτισιν τοῦ τελευταίου τούτου ζητήματος τῆς θεωρίας τῶν Ἰδεῶν παραπέμπομεν εἰς τὰ λεπτομερῶς ἐκτιθέμενα ἐν UPI 29 ἐπ. (Ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐν τῇ Ἰδέᾳ περιεχομένην σημασίαν Σχέσεως ἢ Κρίσεως—ἀνωτέρω σελ. 194 ἰδ. καὶ τὴν συζήτησιν μετὰ τῶν Milhaud καὶ Robin Deutsche Literaturzeitung (1) XXXI 1289) ἐπ. 34 ἐπ. (Συζήτησις μετὸν Maier ὡς πρὸς τὴν ἐν τῇ Ἰδέᾳ ἔννοιαν ὑπάρξεως) 37 ἐπ. (Ἰδέα ὡς Οὐσία ἐναντι «Διατήρησις» καὶ «Νόμος» ἐπ' αὐτοῦ ἐπίσης DLZ XXXI 1292) 40 ἐπ. (Ἰδέα ὡς ὑπόθεσις, ἰδίως ἐν σχέσει πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ Pohleuz γραφόμενα). Ὡς πρὸς τὰς γνώμας τῶν Stewart καὶ Taylor ἰδ. DLZ XXXI 1349 ἐπ. καὶ XXXII 1669 ἐπ. Τέλος ἐν σχέσει πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ Lotze διδομένην ἐρμηνείαν τοῦ «εἶναι» τῶν Ἰδεῶν τῆς «ἰσχύος» αὐτῶν (σελ. 194) ἰδ. UPI 10 ἐπ. (ἐπίσης περὶ Heberhertz καὶ περὶ τελεολογικῆς ἐρμηνείας ἐν γένει) 29 ἐπ. ὡς καὶ DLZ XXXI 1293 καὶ 1355 ἐπ.

15) Ὅσον ἀφορᾷ τὴν «Ἀστρονομίαν» τῆς Πολιτείας ἰδίως τὸ σημαντικὸν χωρίον 529 D (σελ. 201 ἐ.) θὰ ἦτο ἀρκετὸν νὰ παραπέμψωμεν εἰς τὰ κατωτέρω (368 σημ.) ἀναφερόμενα πολύτιμα πορίσματα τοῦ C. Ritter.

Τοῦ Ἑβδόμου καὶ Ὀγδοῦ Κεφαλαίου

Παραβλητέον πρὸς ταῦτα τὸ σύγγραμμα τοῦ N. Hartmann «Platos Logik des Seins» (1909).

Τοῦ Ἐννάτου Κεφαλαίου

16) Ὡς πρὸς τὴν «Ἀρχὴν τῆς Αἰτίας» ἐν τῷ «Φιλίβω» (σελ. 315 ἐπ.) θὰ ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν ἀνάλογα πρὸς τὰ λεχθέντα ἐν σχέσει πρὸς τὴν «Ἰδέαν τοῦ ἀγαθοῦ» ἐν τῇ «Πολιτείᾳ» κατ' οὐσίαν πρόκειται περὶ τοῦ αὐτοῦ ζητήματος. Καὶ αὕτη ἀκόμη ἢ ἀφομοίωσις τῆς «Αἰτίας» πρὸς τὸν «Νοῦν» δὲν δικαιολογεῖ νὰ θεωρήσωμεν αὐτὴν ἀπλῶς τὸν «Πρῶτον Νόμον» ἢ «Ἀρχὴν» τῆς λογικῆς, ὡς τὴν ἐνιαίαν ἀρχὴν τῆς Μεθόδου εἰς πάσας τὰς Ἐπιστήμας» (σελ. 319) Δυσκόλως εἶνε δυνατόν νὰ ἀρνηθῶμεν εἰς τὴν πλατωνικὴν ταύτην «ἀρχὴν» χαρακτῆρα οὐσιαστικότητος. Ὅπωςδὴποτε ὅμως ἡ ἔκφρασις παραμένει ἐπικίνδυνος (ἰδ. ἀν. παρατ. 14) διότι πάντοτε ὑπείσρχεται ἡ ἐντύπωσις ὅτι πρόκειται περὶ πραγματοειδοῦς τινος. Πάντως ὅμως ἡ κατάταξις

1) Ἐν τοῖς ἐπομένοις σημειοῦται ὡς DLZ.

τῶν τριῶν στοιχείων τοῦ Ἀγαθοῦ (σελ. 333 ἐπ.), ἡ ἀνύψωσις τοῦ ἀγαθοῦ ὡς τῆς ἀρχῆς τοῦ μέτρου (τὸ ὁποῖον μόνον ἐξασφαλίζει τὴν διατήρησιν) ὑπεράνω τοῦ ὠραίου ἢ τ ε λ σ ί ο υ (ὡς τοῦ συμμετρικοῦ) καὶ τοῦ ἀ λ η θ ο ῦ ς, καὶ κατόπιν ὑπεράνω τοῦ «Λόγου» ὡς ἐπιστήμης, ἀποκλείει προφανῶς ἐρημηγείαν περιορίζουσαν ἐπὶ τοῦ τελευταίου μόνον τὴν ἀρχὴν τῆς αἰτίας· πάντως ὅμως ἀντιφάσκει πρὸς αὐτὸν ἡ ἔξαρσις τῆς τελευταίας ταύτης ἀρχῆς καὶ ὑπεράνω τῶν τριῶν ἀνωτάτων τῆς σειρᾶς ταύτης, αἱ ὁποῖαι πᾶσαι ἀπ' αὐτῆς πηγάζουσι. Αὐτὴ αὕτη καθ' ἑαυτὴν δὲ ν ε ἶ ν ε κανέν ἀπ' ὅλα αὐτά, ἀλλ' εἶνε ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον οἱ Νόμοι καὶ ἡ VIIη ἐπιστολὴ χαρακτηρίζουσι ὡς τὸ τελευταῖον ἄρρητον, ὑπερ-ἀντικειμενικὸν καὶ ὑπερ-ἐπιστημονικὸν μάλιστα ὑπερ-ἀληθές, ὑπερ-ὠραῖον, ὑπερ-ἀγαθὸν ἢ καὶ ὡς «τὸ πρᾶγμα καθ' ἑαυτό». Ἐὰν «οὐσία» σημαίνει ἀκριβῶς τοῦτο, τότε δὲν θὰ εἴχομεν καμμίαν ἀντίρρησιν, ἀρκεῖ νὰ εἴμεθα βέβαιοι ὅτι δὲν θὰ ὑπεισέλθῃ πλέον τὸ πραγματοειδές. Διὰ τοῦτο εἶνε καλλίτερον νὰ ἀφήσωμεν αὐτὸ ἐντελῶς ἄνευ ὀνόματος, ἢ νὰ τοῦ δώσωμεν ἀπλῶς ἀρνητικὴν ὀνομασίαν, ἢ νὰ ἀντιτάξωμεν αὐτὸ ἀορίστως ὡς αἰτίαν, ἀρχὴν, ὡς τὸ πρῶτον τῶν ὄσων θὰ προέλθωσιν ἐξ αὐτοῦ, τοῦτέστι λογικῶς θὰ ἐπακολουθήσωσι, ἢ νὰ διατυπώσωμεν αὐτὸ ὡς τὸ τελευταῖον Ἐν, ἐν τῇ ἐννοίᾳ ἀκριβῶς τοῦ θεμελιοῦτος τὴν συγκέντρωσιν, τὴν κεντρικὴν συνένωσιν.

Τοῦ Δεκάτου Κεφαλαίου.

17) Ἡ ἐν τῷ «Τιμαίῳ» ἐκτιθεμένη θεωρία τῆς Δ η μ ι ο υ ρ γ ί α ς τ ο ῦ Κ ό σ μ ο υ ἀποκτᾶ διὰ τῶν ἐν σημ. 14 καὶ 16 λεχθέντων τὸν μέγιστον βαθμὸν τῆς δυνατῆς διευκρινίσεως. Προβλ καὶ DLZ XXXI 1291 ἐνθα ὑποδεικνύεται καὶ προσέγγισις τῆς θεωρίας ταύτης πρὸς τὸν νεοπλατωνισμόν. Ἀπὸ πολλοῦ εἶνε αἰσθητὴ ἡ ἀνάγκη μιᾶς νέας ῥιζικῆς ἐρεῦνης ὡς πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ Πλωτίνου ἐπίδρασιν τῶν βαθυτέρων ἀκριβῶς στοιχείων τῆς περὶ Ἰδεῶν θεωρίας τοῦ Πλάτωνος.

Τοῦ Ἐνδεκάτου καὶ Δωδεκάτου Κεφαλαίου.

18. Ἐν τῇ διαλέξει UPI ἀναφέρονται τινὰ καὶ περὶ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους, ἰδιαίτερός δὲ ὡς πρὸς τὴν θεωρίαν τῶν εἰδητικῶν ἀριθμῶν. ἐν τῇ συλλογῇ «Grosse Denker» ἐκδ. E. v. Aster Τομ. I, σελ. 133 ἐπ. καὶ DLZ XXXI 1285 ἐπ.

Λυποῦμαι πολὺ διότι μόλις καθ' ἣν στιγμὴν ἐτελείωνα τὴν σημείωσιν ταύτην ἔλαβον γνῶσιν τοῦ συγγράματος τοῦ HEINRICH BARTH Die Seele in der Philosophie Platons, εἰς τρόπον ὥστε μοῦ ἦτο δυστυχῶς ἀδύνατον νὰ χρησιμοποιήσω τὸ πλούσιον καὶ πολύτιμον αὐτοῦ περιεχόμενον.